

Türkiye’de Orta ve Alt Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarının Ebeveynlerine Yönelik Toplumsal Cinsiyet Algılarının İncelenmesi

Sayfa | 2999

Investigation of Gender Perceptions of Parents of Preschool Children from Middle and Lower Socioeconomic Families in Türkiye

Bahar SEMİZ , Doktora Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, baharsemiz@stu.aydin.edu.tr

Geliş tarihi - Received: 4 Nisan 2025
Kabul tarihi - Accepted: 22 Temmuz 2025
Yayın tarihi - Published: 28 Ağustos 2025

Öz. Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye’de orta ve alt sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarını incelemektir. Çalışma grubu, İstanbul ili Bağcılar ilçesinde yer alan bir okul öncesi eğitim kurumuna devam eden, 5 yaş grubundaki 50 çocuktan oluşmaktadır. Bağcılar ilçesi, İstanbul’un diğer ilçeleriyle karşılaştırıldığında sosyoekonomik açıdan daha düşük düzeyde bir bölge olarak öne çıkmaktadır. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji (olgubilim) yöntemi çerçevesinde yürütülmüştür. Bu bağlamda, çocukların günlük yaşam deneyimlerine dayanan algıları, derinlemesine anlaşılmasına çalışılmıştır. Veri toplama aracı olarak resim çizdirme yöntemi yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir. Katılımcılara, “Annen genellikle ne yapar?” ve “Baban genellikle ne yapar?” soruları yöneltilmiş; verilen sözlü yanıtlar not edilerek, her bir çocuktan bu yanıtları yansıtan birer resim çizmeleri istenmiştir. Resimler ve çocukların ifadeleri, nitel veri analiz tekniklerinden melez tematik analiz doğrultusunda değerlendirilmiştir. Demografik veriler kapsamında; çocuğun yaşı ve cinsiyeti, ebeveynlerin eğitim ve çalışma durumları ile ailenin sosyoekonomik düzeyine ilişkin bilgiler toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, çocuklar annelerini çoğunlukla ev işleri ve bakım sorumluluğu kapsamında tanımlamış; özellikle "temizlik yapan kişi" olarak betimlemişlerdir. Babalar ise sıklıkla "işe giden kişi" şeklinde, kamusal alanda yer alan bir figür olarak resmedilmiştir. Genel olarak, çocukların toplumsal cinsiyet algılarında kadın figürü ev içi rollerle (temizlik, bakım), erkek figürü ise ev dışı rollerle (çalışma, geçim sağlama) ilişkilendirilmiştir. Bu bulgular, 21. yüzyılda toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde geliştirilen eğitim, ekonomi ve sosyal politika girişimlerine karşın, toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili kalıp yargıların erken çocukluk döneminde varlığını sürdürdüğünü göstermektedir. Araştırma, bu alanda daha fazla farkındalık çalışmasına ve politika düzeyinde destekleyici uygulamalara ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Anne-baba, Erken çocukluk, Resim, Toplumsal cinsiyet eşitliği.

Abstract. This qualitative study investigates preschool children's perceptions of gender roles attributed to their parents in families from middle- and lower-socioeconomic backgrounds in Turkey. The study involved 50 five-year-old children attending a preschool in Istanbul’s Bağcılar district. Employing a phenomenological approach, the research aimed to understand how children construct gender roles based on their everyday experiences. Data were collected using a semi-structured interview form and the drawing method. Children were individually asked two open-ended questions: “What does your mother usually do?” and “What does your father usually do?” Their verbal responses were recorded, and each child was then asked to draw a picture reflecting those responses. Hybrid thematic analysis was used to interpret the verbal and visual data. The findings revealed that most children associated mothers with domestic roles, particularly cleaning and caregiving. Mothers were often described as the “person who cleans.” Fathers, in contrast, were commonly portrayed as the “person who goes to work,” reflecting their association with the public sphere. Despite ongoing efforts to promote gender equality in education and policy, the findings suggest that traditional gender stereotypes continue to shape children’s perceptions. The study highlights the importance of integrating gender-sensitive approaches in early childhood education and calls for broader societal and policy-level initiatives to challenge gender-based role divisions from an early age.

Keywords: Gender equality, Early childhood, Picture, Parents.

Extended Abstract

Introduction. Gender is a concept that expresses whether the individual is a woman or a man in the society in which he lives. The concept of gender, on the other hand, varies according to the characteristics of the environment in which the individual lives (culture, time) (Çelik, 2008). In other words, gender, unlike the concept of gender, is not biological, but a concept that emerges through socialization (Yağan Güder, 2014).

Apart from genetic differences, the qualities attributed to men and women in the society in which the person lives, and the behavior patterns expected from people can be expressed by gender (Aydilek Çiftçi, 2011). The characteristics attributed to men and women by society have also revealed gender stereotypes. These hearts can also be expressed as people's beliefs about the genders (Güney, 2012).

The stereotypes that one learns from the society in which one lives form the perceptions of individuals towards various aspects. These; It can be expressed as gender, clothes, occupation, appearance. Emotional and polite have often been identified as stereotypes about women. For men, there were patterns such as rudeness, strength and hardness (Cüceloğlu, 2006).

Method. This study was conducted using a qualitative research design, adopting the phenomenological approach. Phenomenology is a qualitative research method that aims to understand individuals' lived experiences related to a specific concept, event, or situation and to interpret these experiences in a concrete manner (Smith and Eatough, 2017). In other words, phenomenology seeks to understand how a particular phenomenon affects the individual.

The participants of the study consisted of 50 children aged 60 months and above, within the 5-year-old age group, selected through convenience sampling. This sampling technique facilitates the researcher's selection of accessible and easily reachable participants for the study, allowing for faster data collection (Dawson and Trapp, 2001).

Data were collected individually from each child. A quiet setting was chosen to minimize distractions during the individual study sessions. A sheet of A4 paper and colored crayons were placed on each child's table. Then, the children were asked the following questions: "What does your mother usually do?" and "What does your father usually do?" Their verbal responses were noted. Following this, the children were asked to draw pictures based on their answers. After completing their drawings, they were again asked to explain what they had drawn, and these second verbal statements were also recorded. No guiding or suggestive communication was made during or after the drawing process.

Drawing and semi-structured interview forms were used as data collection tools. The drawing method is considered an effective technique for revealing children's emotional thoughts about a particular issue (Okay, 2008). The semi-structured interview form is a flexible data collection tool in which the researcher uses pre-prepared open-ended questions on a specific topic, while also allowing for the emergence of follow-up questions based on the participant's responses. This method is frequently preferred in qualitative research to obtain in-depth information (Yıldırım and Şimşek, 2018).

Results. In the study, various themes and categories were constructed in relation to both mother and father figures within the scope of gender roles. Based on the frequency analysis, the mother figure was predominantly represented as the person responsible for domestic chores, whereas the father figure was commonly depicted as the one who goes to work. The themes constructed for the mother figure include: domestic care and service roles, personal care and social presentation, religious and cultural practices, public space activities, and media and digital interaction. The themes constructed for the father figure include: domestic care and service roles, public space activities, digital and media interaction, and nutrition and daily life routines.

Discussion and Conclusion. As a result of the study, the children painted their mothers usually doing housework, while their fathers usually went to work. According to the results of the study, the children had statements that their mothers cleaned more, while their fathers also stated that they went to work (Bağçeli Kahraman and Arabacıoğlu, 2018)

In a study conducted by Akar and Aksoy (2018), they found that their mothers generally did housework and their fathers went to work. This study is similar to the result of the study.

Another study with a similar result of the study was found that the fathers of the children only defined the act of going to work and the mothers defined the child as the caregiver (Aytekin, Artan, Bencik Kangal, Çalışdemir and Özkızıklı, 2016). Özer and Keser (2020) stated that 'home order' is among the themes created for the mothers of children in a study. Children's paintings also contain information about the culture and society in which the child lives (Dağlıoğlu, 2014). As can be seen in the study, it can be stated that the society in which the child lives is a patriarchal society. As suggestions to educators, families, media experts and researchers about the study; Parents should be role models for children that they can do things without discriminating between men and women while raising children (such as the man who sweeps the house, the woman can do the screw work), the teachers working in early childhood education institutions should behave towards gender equality in their classrooms (such as both girls and boys collecting the toys to be collected in the kitchen), advertisements, animations, cartoons, etc. in the mass media. Writing scenarios for gender equality constitutes the recommendations for the study.

Giriş

Toplumsal cinsiyet algısı, yaşanan ülkelere ve zamana göre değişiklik göstermektedir. Türkiye gibi gelişmekten olan ülkelerde toplumsal cinsiyet algısı, toplumsal cinsiyet eşitsizliği toplum içinde birden fazla alanın (ekonomi, eğitim vb.) gelişimini dolaylı ya da doğrudan etkilemektedir (Demirgöz Bal, 2014). Ekonomi alanında herhangi bir işte sigortalı çalışan kadınların oranı %31,9 iken; erkeklerde bu oran %66,9 olmaktadır (TÜİK, 2025). Eğitim alanında kadınların ortalama eğitim seviyesinin 8,6 olduğu; erkeklerin ortalama eğitim seviyesinin ise 10,1 olduğu belirtilmektedir (TÜİK, 2024a).

Dünya Ekonomik Forumu (WEF) küresel cinsiyet eşitsizliği raporuna göre, Türkiye Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi'nde 146 ülke içinde 127. sırada yer almaktadır (WEF, 2024). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ekonomi ve eğitim alanlarını etkilediği gibi aile içindeki ebeveyn rollerini ve aile içinde yetişen çocukları da etkilemektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının toplumsal cinsiyet algıları ailede içinde şekillenmeye başlamaktadır. Bu dönemde şekillenen toplumsal cinsiyet algısı, bireyin sonraki yaşamında değiştirilmesi zor olan bir dönemdir (Arat, 1996).

Çocukta toplumsal cinsiyetin anlaşılabilmesi, parçadan bütüne, sıralı ve evrelî diziler şeklinde gerçekleşen bir süreçtir (Bee ve Boyd, 2009). Toplumsal cinsiyet kimlikliği bir toplumda kadına ve erkeğe atfedilen davranışlar bütünü, cinsiyetlere yönelik inanışlar, tutumlar olarak tanımlanabilmektedir (Dökmen, 2019). Çocuk dünyaya gelmesiyle kadın ve erkek seslerini ayırt etmeye başlamaktadır. 2,5 – 3 yaşlarında çocuklarda ilk toplumsal cinsiyete dair kalıp yargılar oluşmaktadır. Çocuk 5 yaşına geldiğinde ise toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılar kesin olarak yerleşmiştir (Cook ve Cook, 2005).

Çocukta toplumsal cinsiyet kimliğinin öncelikle ailede öğrenilmesiyle birlikte sosyal çevresi olan okul ile toplumsal cinsiyet kimliği gelişmeye devam etmektedir (Driscoll ve Nagel, 2008). Bir başka ifadeyle çocuklar toplumsal cinsiyete dair rollerini arkadaşlarından, medyadan, ailesinden öğrenebilmektedirler.

Aile, bireyin toplumsal hayattaki ilk deneyimlerini kazandığı, değer yargılarının temellendiği ve davranış örüntülerinin şekillendiği en temel sosyal kurumdur (Aksoy, 2015). Özellikle erken çocukluk döneminde, çocuğun kişilik gelişimi, davranış repertuarı ve toplumsal rolleri büyük ölçüde aile ortamında şekillenmektedir. Clinard'ın aktardığına göre, çocuğun sosyalleşme sürecinin merkezinde ailesi yer almakta; çocuk, yaşama dair tutum, ilgi ve davranışları öncelikle aile aracılığıyla gözlemleyerek öğrenmektedir (Clinard, 1963, akt. Burcu, 2007; Kırık, 2014).

Bu bağlamda, aile yalnızca biyolojik bir bağlam sunmakla kalmamakta, aynı zamanda çocuğa toplumsal normların, kültürel değerlerin ve kabul gören davranış biçimlerinin aktarımını sağlayan birincil sosyalizasyon alanı olarak işlev görmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri, değerler sistemi, inanç yapıları ve sosyal davranış normları gibi unsurlar, büyük ölçüde aile içi etkileşim yoluyla çocuğa kazandırılmaktadır (Kırık, 2014). Bu nedenle aile, bireyin topluma uyumunu sağlayan ve kültürel sürekliliği mümkün kılan temel bir sosyalleştirme ajanıdır.

Semiz, B. (2025). Türkiye'de orta ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin okul öncesin dönemdeki çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2999-3040.

DOI: 10.51460/baebd.1669950

Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin içinde yaşadığı kültürel yapı ve toplumsal normlar çerçevesinde şekillenir ve kuşaktan kuşağa aktarılır. Ebeveynler, toplum tarafından kendilerine atfedilen toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirerek aile yaşamlarını bu roller doğrultusunda düzenlemektedir. Bu bağlamda anne ve baba, çocuklarına doğrudan ya da dolaylı olarak toplumsal cinsiyet rollerini model olarak aktarmaktadır. Çocuk, aile ortamında gözlemlediği ebeveyn davranışları aracılığıyla bu rolleri öğrenmekte ve bilişsel gelişimi sürecinde içselleştirmektedir (Aytekin vd., 2016). Örneğin, annesini yalnızca ev içi sorumluluklarla ilgilenirken gözlemleyen bir çocuk, kadına ilişkin toplumsal rol algısını bu doğrultuda yapılandırmaktadır. Benzer şekilde, babasını yalnızca dışarıda çalışan ya da tamirat işleriyle meşgul olan bir figür olarak gözlemleyen çocuk, erkeklik rolüne ilişkin algısını da bu sınırlar içerisinde inşa etmektedir.

Aile ortamında edinilen toplumsal cinsiyet temelli kalıp yargılar, bireyin ileriki yaşamında kuracağı sosyal ilişkiler ve çevre ile olan etkileşimleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Cunningham (2001) tarafından yürütülen çalışmada, annelerin sahip olduğu toplumsal cinsiyet yargıları ile çocuklarının benimsediği kalıplar arasında anlamlı düzeyde benzerlik tespit edilmiştir. Bu durum, toplumsal cinsiyetin sadece bireysel bir yönelim değil, aynı zamanda kuşaklar arası aktarıma konu olan kültürel bir yapı olduğunu göstermektedir.

Literatürde, çocuğun meslek seçimi, kıyafet tercihi, oyun ve oyuncaklara yönelik tutumları gibi çeşitli alanlarda ailenin yönlendirici bir rol oynadığına sıklıkla vurgu yapılmaktadır (Kalan, 2010). Blakemore (2003b), Ruble, Martin ve Berenbaum (2006) ile Güder ve Alabay (2016) gibi araştırmacıların çalışmaları da bu durumu desteklemekte; çocukların oyuncak ve kıyafet tercihlerinin, oynadıkları oyun türlerinin ve mesleki yönelimlerinin aileden aktarılan toplumsal cinsiyet normları doğrultusunda şekillendiğini göstermektedir.

Öte yandan, aileden öğrenilen bu kalıplar her zaman doğrudan ve açık bir şekilde gözlemlenememekte; kimi zaman dolaylı ve örtük biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Örneğin, çocuk annesinin mutfak işleriyle ilgilendiğine sıkça tanık olduğunda, bu gözlem doğrudan davranışa dönüşme bile çocuğun zihinsel temsilleri içerisinde yer edinmektedir. Bu temsil, uygun ortam sağlandığında ya da sembolik anlatımla (örneğin çizim yoluyla) dışa vurulabilir. Bu bağlamda, çocukların çizimleri, onların duygu, düşünce ve toplumsal algılarını ifade etmelerinde önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir (Malchiodi, 2005).

Çocukların bireysel farklılıkları, özellikle dil gelişimi ve mizaçları, sözel anlatımda çeşitli sınırlılıklar yaratabilmektedir. Bu durumda, çocukların kendilerini ifade etmeleri için alternatif yollar gerekmektedir. Resim çizme, bu ihtiyaca karşılık veren güçlü bir ifade biçimi olarak öne çıkar. Bulut (2024), çocukların sözcüklerle ifade etmekte zorlandıkları duygu ve düşüncelerini resim aracılığıyla yansıtabildiklerini vurgulamaktadır.

Çocukların çizimleri yalnızca bireysel gelişimlerine dair değil; aynı zamanda içinde bulundukları toplumsal yapıya ilişkin de önemli ipuçları sunar. Yavuzer (2009), çocuk resimlerinin benlik algısı, aile ilişkileri ve çevresel etkiler hakkında önemli yansımalar içerdiğini belirtirken; Okyay (2008) ve Dağlıoğlu (2014) bu çizimlerin kültürel kodlar, toplumsal normlar ve ebeveyn algılarıyla da

yakından ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla çocuk çizimleri, yalnızca bireysel değil; sosyokültürel düzlemde de anlamlandırılması gereken sembolik bir anlatım biçimidir.

Kavramsal çerçeve

Bu kısımda araştırma konusuna dahil olan kavramların tanımsal açıklamalarına yer verilerek sunulmuştur. Çalışmanın hangi kavramlar çerçevesinde gerçekleştirildiğine yönelik açıklanmıştır.

Cinsiyet

Cinsiyet; bireyin kadın ya da erkek oluşunun biyolojik, fizyolojik ve genetik boyutlarını ifade etmektedir. Kadın ve erkek bedeni arasındaki farklılıklardır (Vatandaş, 2007). TDK'ye göre cinsiyet, 'Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiği ayırt ettiren yaradılış özelliği.' olarak tanımlanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet

Toplumsal cinsiyet, biyolojik ya da genetik farklılıklardan ziyade, bireyin içinde bulunduğu toplumun kadın ve erkeğe atfettiği nitelikler ile bu cinsiyetlerden beklenen davranış kalıplarını ifade eden sosyal bir kavramdır (Aydilek Çiftçi, 2011). Toplumun kadın ve erkek için belirlediği roller, zamanla toplumsal cinsiyet kalıplarını oluşturarak bireylerin cinsiyetlere yönelik inançlarını ve tutumlarını şekillendirmektedir (Güney, 2012).

Toplumsal cinsiyet kavramı; bireyin yaşadığı kültürel çevreye, tarihsel döneme ve sosyo-ekonomik koşullara bağlı olarak farklılık gösterebilen bir yapıya sahiptir (Çelik, 2008). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet, bireylerin toplumsallaşma süreci içerisinde öğrendikleri ve içselleştirdikleri roller aracılığıyla biçimlenmektedir; dolayısıyla doğuştan gelen biyolojik ya da genetik bir özellik değil, sonradan kazanılan bir olgudur (Yağan Güder, 2014). Ayrıca toplumsal cinsiyet; bireylerin içinde yaşadıkları toplumun kadın ve erkek rollerine dair beklentilerini içeren, bu rolleri modelleyerek yeniden üreten sosyal bir yapı olarak da tanımlanabilmektedir (Vatandaş, 2007).

Ailenin erken çocuklukta toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesindeki rolü

Çocukların toplumsal cinsiyet gelişim süreci çeşitli çevresel faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörler arasında kardeşler, akranlar, öğretmenler ve özellikle aile önemli bir yer tutmaktadır (Çelik, 2008). Aile, çocuğun ilk sosyalleşme ortamı olarak tanımlanmakta olup, çocuk toplumsal normlar ve rollerle ilk kez aile içinde karşılaşmaktadır. Türkiye'de yaygın olan ataerkil toplum yapısı ve aile modeli, erkekleri ailenin geçimini sağlayan birey; kadınları ise ev içi düzeni sağlayan birey olarak tanımlamaktadır (Kağnıcıoğlu, 2017).

Anne ve babanın çalışma yaşamı da çocuğun toplumsal cinsiyet rolleri algısının oluşumunda etkilidir. Örneğin, babasını sabah işe giderken, akşam eve dönerken gözlemleyen bir çocuk, erkekleri çalışan birey olarak tanımlarken; annesini yalnızca ev işlerini yaparken gören bir çocuk, kadınları ev içi

sorumlulukları yerine getiren bireyler olarak algılayabilir. Bu durum, çocuğun ataerkil toplumsal yapıya dair kalıplaşmış yargılar geliştirmesine neden olabilmektedir (Tuskan, 2012).

Aile içinde geleneksel cinsiyet rolleriyle yetiştirilen çocuklar, bu rolleri yalnızca kendi yaşamlarında değil, ileride kuracakları aile yapısında da yeniden üretme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ve cinsiyet temelli kalıp yargıların kuşaktan kuşağa aktarılmasına neden olmaktadır. Nitekim toplumsal öğrenme kuramına göre çocuklar, cinsiyet rollerini büyük ölçüde aile içindeki modelleme ve pekiştirme süreçleri aracılığıyla öğrenmektedir. Ebeveynlerin sergilediği geleneksel davranış kalıpları, çocuklar tarafından gözlemlenmekte ve bu kalıplara uygun davranışlar ödüllendirildiğinde içselleştirme süreci hızlanmaktadır (Bussey ve Bandura, 1999). Dolayısıyla, aile yapısı ve ebeveyn tutumları, çocuğun toplumsal cinsiyet algısının şekillenmesinde belirleyici bir faktördür.

Ailenin sosyoekonomik düzeyinin çocuktaki toplumsal cinsiyet kalıp yargıları üzerindeki rolü

Toplumsal sosyoekonomik düzeyi, bireylerin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin tutumlarını ve algılarını doğrudan etkileyen önemli bir faktördür. Sosyoekonomik statü; eğitim düzeyi, gelir seviyesi ve mesleki durum gibi bileşenleri içermektedir. Türkiye Sosyal, Ekonomik ve Siyasal Araştırmalar Vakfı'nın (TÜSES) 2024 yılı verilerine göre, Türkiye'de hanelerin %38,8'i orta-alt sosyoekonomik düzeye sahipken, %44,4'ü alt sosyoekonomik düzeyde yer almaktadır (TÜSES, 2024).

Sosyoekonomik yapı ve aile dinamikleri, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarının oluşmasında belirleyici rol oynamaktadır. Aile bireylerinin toplumsal rolleri algılayış biçimleri; cinsiyet, gelir düzeyi, aile yapısı, kültürel normlar ve yaşanan çevre gibi değişkenlere bağlı olarak farklılık göstermektedir (Çayboyu, 2002).

Yüksek sosyoekonomik düzeye sahip ailelerde, kadın ve erkeğe yönelik toplumsal rollerin daha eşitlikçi bir yaklaşımla benimsendiği görülmektedir (İmamoğlu, 1994). Buna karşın, alt ve orta sosyoekonomik düzeye sahip ailelerde toplumsal cinsiyet rollerinin daha geleneksel bir yapıya sahip olduğu, ev içi sorumlulukların eşit bir şekilde paylaşılmadığı ve cinsiyet temelli ayrımcı yaklaşımların yaygın olduğu belirtilmektedir (Akgül Gök ve İl, 2017).

Bu bağlamda, ev içi sorumlulukların eşit biçimde paylaşılmadığı aile ortamlarında yetişen çocuklar, kadın ve erkeğe atfedilen geleneksel cinsiyet rollerini model alarak, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını içselleştirme eğiliminde olmaktadır. Böylece çocukların toplumsal cinsiyet algıları, içinde bulundukları sosyoekonomik koşullar doğrultusunda şekillenmektedir.

Çocuk resimlerinin önemi

Resim çizme, çocukların kendilerini sözlü olmayan yollarla ifade etmelerine olanak tanıyan önemli bir ifade biçimidir. Bu ifade biçimi, çocuğun yalnızca üç parmağını işlevsel olarak kullanarak kalem tutma becerisine dayalı motor bir eylem olmanın ötesinde, aynı zamanda bilişsel ve duygusal süreçlerinin yansımaları içermektedir (Davido, 2014a). Resim, aynı zamanda çocuğun iç dünyasını

anlamada başvurulana başlıca projektif tekniklerden biridir ve farklı çizgilerin birleşiminden oluşan anlamlı bir görsel bütünlüğe sahiptir (Köseoğlu, 2023).

Çocuk çizimleri; psikomotor beceriler, el-göz koordinasyonu ve zihinsel yetiler gibi birçok gelişimsel alanı desteklemektedir. Bu resimler, çocukların karakteristik özelliklerinin, duygularının ve düşüncelerinin yansıması niteliğindedir (Yavuzer, 2009). Çocuğun gelişimsel düzeyi doğrultusunda çizim özelliklerinde değişim gözlenir. Örneğin; çocuk küçük yaşlarda evi karalama şeklinde çizerken, ilerleyen yaşlarda çizimler daha düzenli, biçimsel ve kontrollü hale gelir. Bu gelişimsel farklılaşma yalnızca yaşa bağlı değil, aynı zamanda çocuğun içinde bulunduğu sosyoekonomik ve sosyokültürel çevreye göre de çeşitlenmektedir (Köseoğlu, 2023).

Erken çocukluk döneminde dil gelişimi henüz tam olarak olgunlaşmadığı için çocuklar yaşadıkları olayları, algılarını ve duygularını sözel yollarla ifade etmede zorluk yaşayabilirler. Bu noktada çocuk resimleri, çocukların anlatmak istediklerini ifade etmelerinde önemli bir araç olarak kullanılmaktadır (Köseoğlu, 2023). Resimler; çocuğun kardeşleriyle ilişkileri, akran etkileşimleri, duygusal durumu ve ailesiyle olan bağlarına dair ipuçları sunar. Özellikle aile resmi, çocuğun aile içi dinamiklerine, ebeveyn tutumlarına ve aile yapısına dair önemli bilgiler vermektedir (Malchiodi, 2005).

Literatür taraması

Okul öncesi dönemde çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarının oluşumunda aile önemli bir sosyalizasyon ajanı olarak öne çıkmaktadır. Literatürde, çocukların toplumsal cinsiyet rollerini aile bireyleri üzerinden nasıl kurguladıklarına dair çeşitli bulgulara ulaşılmıştır.

Bağçeli Kahraman ve Arabacıoğlu (2018) tarafından yürütölen çalışmada, çocukların anneleriyle olan etkileşimleri ve ebeveyn algıları incelenmiştir; çocukların annelerini yemek yapan, babalarını ise işe giden bireyler olarak tanımladıkları saptanmıştır. Benzer biçimde Aytekin ve arkadaşları (2016), çocukların ebeveynlerine yönelik algılarını değerlendirdikleri araştırmalarında, çocukların annelerini bakım veren birey, babalarını ise çalışan birey olarak tanımladıklarını ortaya koymuşlardır.

Doğan, Atış Akyol ve Karaman (2018), çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin algılarını ele aldıkları çalışmalarında, aile faktörünün bu algıların oluşumunda belirleyici bir rol oynadığını ve çocukların annelerini genellikle ev işleriyle ilişkilendirdiklerini ifade etmişlerdir. Özer ve Keser (2020) ise çocukların annelerine yönelik ev içi ve ev dışı rollere ilişkin algılarını incelemiş; çocukların annelerini evin düzenini sağlayan birey olarak tanımladıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Şıvgın (2015) tarafından yapılan çalışmada, çocukların eğitim etkinlikleri sürecinde geliştirdikleri toplumsal cinsiyet kalıpları incelenmiştir; çocukların kadınları genellikle yemek yapan, temizlikle ilgilenen ve misafir ağırlayan bireyler olarak algıladıkları belirlenmiştir. Karabekmez, Yıldırım, Özyılmaz Akamca, Ellez ve Bulut Üner (2018) ise çocukların mesleklere yönelik toplumsal cinsiyet algılarını inceledikleri çalışmalarında, erkeklerin şoförlük gibi meslekleri icra edebileceği,

kadınların ise ev işleriyle meşgul oldukları gerekçesiyle bu tür meslekleri yapamayacakları yönünde görüş bildirdiklerini saptamışlardır.

Powell ve Greenhause (2010), çocukların aile içindeki kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet rollerini nasıl algıladıklarını inceledikleri çalışmalarında, annelerin sıklıkla yemek ve temizlik yapan bireyler olarak tanımlandığını belirtmişlerdir. Bee ve arkadaşları (2009) da benzer şekilde, çocukların kadın ve erkekleri belirli görevlerle özdeşleştirdiklerini; kadınları ev içi sorumluluklarla, erkekleri ise çalışma hayatıyla ilişkilendirdiklerini ortaya koymuşlardır.

Solaz ve Paile (2024) tarafından yapılan çalışmada, kız çocuklarının erkek çocuklara kıyasla ev işlerine daha fazla katıldıkları ve temizlik ile yemek hazırlığı gibi görevleri üstlendikleri bulgulanmıştır. Planete ve Developpement (2024) çalışmasında ise kadınların ev işleriyle ilgilenen, erkeklerin ise çalışan bireyler olarak algılandıkları görülmüştür.

Midgette, LoBue ve Zhao (2023), çocukların ev içi eşitsizlikleri nasıl algıladıkları ve bu durumları nasıl içselleştirdiklerine odaklanmış; kız çocuklarının temizlik ve ev işleriyle daha fazla özdeşleştikleri, erkek çocuklarının ise çalışma hayatı ile özdeşim kurdukları sonucuna ulaşmışlardır.

Overall, Cross, Low, McRae, Henderson ve Chang (2023) tarafından yapılan çalışmada ise ebeveynlerin geleneksel cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının, çocuklarla kurdukları ilişki biçimlerini ve çocukların toplumsal cinsiyet algılarını şekillendirdiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, kadınların ev işleriyle, erkeklerin ise evin geçimini sağlamakla ilişkilendirildiği görülmüştür.

Halbeisen ve Jaffé (2022), erken çocukluk dönemindeki çocukların sosyal kategorileştirme süreçlerinde cinsiyet temelli genellemeler yaptıklarını ve bu eğilimlerin büyük oranda ebeveyn davranışlarıyla ilişkili olduğunu vurgulamışlardır. Sinno ve Killen (2009) ise çocukların, annelerinin ev işleriyle, babalarının ise iş yaşamıyla ilgilenmesini doğal ve kabul edilebilir bulduklarını; babaların ev işleriyle ilgilenmesini ise daha az uygun gördüklerini ifade etmişlerdir.

Kanka, Wagner, Schober ve Spiel (2011) tarafından yapılan çalışmada, çocukların toplumsal cinsiyet kalıplarını benimsemelerinde ebeveynlerin cinsiyet rollerinin etkili olduğu; kız çocuklarının kadınları ev işleriyle, erkek çocuklarının ise erkekleri iş yaşamıyla ilişkilendirdikleri bulunmuştur. Killen ve Wilkenfeld (2017) de benzer şekilde, kız çocuklarının annelerini ev işleriyle ilgilenen bireyler, babalarını ise çalışan bireyler olarak tanımladıklarını belirtmişlerdir.

Halpern, Perry-Jenkins ve Goldberg (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise ebeveynlerin toplumsal cinsiyet ideolojilerinin, çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirleyici şekilde etkilediği ortaya konmuştur. Araştırma bulgularına göre kız çocukları kadınları temizlik yapan bireyler, erkek çocukları ise erkekleri çalışan bireyler olarak algılamaktadır.

Araştırmanın önemi

Semiz, B. (2025). Türkiye’de orta ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin okul öncesin dönemdeki çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2999-3040.

DOI: 10.51460/baebd.1669950

Toplumsal cinsiyet rolleri, bireyin kimlik inşasında erken çocukluk döneminden itibaren etkili olmaktadır (Bem, 1981; Connell, 2009). Bu rollerin içselleştirilmesinde aile, özellikle de ebeveyn tutumları belirleyici bir rol üstlenmektedir (Bronfenbrenner, 1979; Lamb, 2010). Türkiye’de alt ve orta gelir düzeyine sahip ailelerde toplumsal cinsiyete ilişkin geleneksel kalıpların daha yaygın olduğu çalışmalarla ortaya konmuştur (Kalaycıoğlu ve Rittersberger-Tılıç, 2015). Bu gruplara ait ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi, toplumsal eşitsizliklerin kaynağının anlaşılması açısından önemli bir araştırma ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, nitel araştırma desenine dayalı olarak yürütülen bu çalışma, okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algılarını derinlemesine analiz etmeyi amaçlamaktadır. Elde edilen bulguların, erken çocukluk dönemine yönelik eğitim politikaları, aile eğitimi programları ve toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı uygulamalar açısından katkı sunması beklenmektedir.

Türkiye’de alt ve orta ekonomik düzeydeki aileler, kültürel normlar ve geleneksel değerlerin daha baskın bir şekilde sürdüğü sosyal çevrelerde yer almakta ve bu durum, çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargılarla erken yaşta tanışmalarına neden olabilmektedir. Bu bağlamda, okul öncesi dönemde ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları, kız ve erkek çocuklara yüklenen roller ile bu rollerin meşrulaştırılma biçimleri, toplumsal eşitlik anlayışının gelişiminde belirleyici rol oynamaktadır (Weisner, 2002; Özgür ve Şahin, 2018). Bu çalışma, toplumsal cinsiyet eşitliği açısından kritik bir dönemi ve kesimi inceleyerek eğitim politikalarına, ebeveyn eğitimlerine ve erken çocukluk dönemine yönelik toplumsal farkındalık çalışmalarına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Alan yazın ve gerçekleştirilen güncel nitel çalışmalardan elde edilen bulgular dikkate alındığında (Örn: Aytekin vd., 2016; Bee vd., 2009; Solaz ve Paile, 2024 vb.), 21. yüzyılda uygulanan toplumsal cinsiyet eşitliğine dair projelerin (Örn: UNESCO, 2019; UNICEF, 2021; UN Women, 2014 vb.), yayımlanan küresel hedeflerin (United Nations, 2015a) ve eğitim politikalarının etkililiği konusunda daha fazla ampirik veriye ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmanın amacı

Araştırmanın amacı, Türkiye’de orta ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin okul öncesin dönemdeki çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesidir. Araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır;

- Erken çocukluk dönemi çocuklarının annelerinin genellikle yaptıkları eylem bağlamında kadın figürüne yönelik toplumsal cinsiyet algısı nedir?
- Erken çocukluk dönemi çocuklarının babalarının genellikle yaptıkları eylem bağlamında erkek figürüne yönelik toplumsal cinsiyet algısı nedir?

Yöntem

Araştırmanın modeli

Bu çalışmada, çocukların annelerine ve babalarına ilişkin toplumsal cinsiyet algılarını anlamaya yönelik olarak fenomenoloji (olgubilim) deseni tercih edilmiştir. Fenomenoloji, bireylerin Semiz, B. (2025). Türkiye’de orta ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin okul öncesin dönemdeki çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2999-3040.

DOI: 10.51460/baebd.1669950

yaşantılarını ve bu yaşantılara yükledikleri anlamları derinlemesine incelemeyi amaçlayan nitel bir araştırma desendir (Creswell, 2013). Araştırmanın temel amacı, çocukların toplumsal cinsiyete ilişkin anlam dünyalarını, doğrudan yaşantılarına ve algılarına dayanarak ortaya koymaktır. Bu bağlamda fenomenolojik yaklaşım, çocukların aile içindeki rolleri nasıl deneyimlediklerini ve bu rollere ilişkin hangi anlamları geliştirdiklerini anlamak için uygun bir çerçeve sunmaktadır (Smith ve Eatough, 2017).

Fenomenolojik desenin tercih edilmesinin bir diğer nedeni, çalışmanın açıklayıcı değil, anlamaya yönelik bir amaç taşımasıdır. Araştırmada nicel ölçümlerden ziyade çocukların bireysel anlatıları, çizimleri ve açıklamaları temel alınarak onların dünyasına dair öznel yorumlara ulaşılmak istenmiştir. Bu bağlamda fenomenoloji, araştırma amacına en uygun nitel desen olarak değerlendirilmiştir.

Çalışma grubu

Araştırma İstanbul ili, Bağcılar ilçesinde uygun (kolay) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme yöntemi, araştırmacıya gerçekleştirdiği çalışması için yakın, erişilmesi kolay olan bir durumu seçmesine yardımcı olmaktadır ve araştırmacıya hız kazandırmaktadır (Dawson ve Trapp 2001). Araştırmada uygun (kolay) örnekleme yöntemi tercih edilmiştir çünkü bu yöntem, araştırmacının erişim imkânı bulunan bireylerden veri toplamasına olanak tanımaktadır. Özellikle saha çalışmaları sırasında zaman, mekân ve kaynak sınırlılıkları gibi etkenler göz önünde bulundurulduğunda, kolay ulaşılabilir bir örneklem üzerinden veri toplamak araştırma sürecini pratik ve uygulanabilir hâle getirmektedir. Ayrıca çalışma, belirli bir bölgedeki çocuklarla sınırlı olarak yürütüldüğü için araştırmacının hâlihazırda erişim sağladığı katılımcılara ulaşması, veri toplama sürecinin daha hızlı ve verimli gerçekleşmesini sağlamıştır. Bu yöntem, araştırmacının derinliğine odaklanmayı mümkün kılarken aynı zamanda sınırlı zaman ve kaynaklarla nitelikli veri elde etmeye imkân sunmuştur.

Bir okul öncesi eğitim kurumundan ve 60 ayını doldurmuş okul öncesi eğitimi kurumuna devam eden 5 yaşlarındaki 50 çocuk ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Bağcılar ilçesi, İstanbul sosyoekonomik analizine göre 39 ilçe arasında 33. Sırada yer almaktadır (TC STB, 2022). Bu ilçenin %74'ünün eğitim seviyesi; ilkokul, ortaokul ve liseden oluşmaktadır (ENDEKSA, 2024).

Tablo 1.

Çocukların cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	27	54,0
Erkek	23	46,0
Toplam	50	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere, çalışma grubunun %54’ü (n=27) kız çocuklardan, %46’sı (n=23) ise erkek çocuklardan oluşmaktadır. Çalışmaya katılan her bir çocuktan ve velisinden gerekli etik onam alınmıştır.

Tablo 2.
Ailelerin demografik özellikleri

		Frekans(f)	%
Anne çalışma durumu	Herhangi bir meslek grubunda çalışmayan	38	76,0
	Herhangi bir meslek grubunda çalışan	12	24,0
Anne öğrenim durumu	İlkokul	27	54,0
	Ortaokul	18	36,0
	Lise	5	10,0
Baba çalışma durumu	Herhangi bir meslek grubunda çalışan	50	100
Baba öğrenim durumu	İlkokul	8	16,0
	Ortaokul	32	64,0
	Lise	10	20,0
Aile gelir düzeyi	Alt SED*	34	68,0
	Orta SED*	16	32,0

*SED: Sosyoekonomik düzey

Tablo 2'ye göre ailelerin demografik özellikleri incelendiğinde annelerin, %76'sı (38 kişi) herhangi bir meslek grubunda çalışmamaktadır; %24'ü (12 kişi) herhangi bir meslek grubunda çalışmaktadır. Öğrenim düzeylerine bakıldığında annelerin, %27'si (54 kişi) ilköğretim mezunu; %36'sı (18 kişi) ortaokul mezunu; %10'u (5 kişi) lise mezunu olmaktadır. Babaların, %100'ün (50 kişi) herhangi bir meslek grubunda çalışmaktadırlar. Öğrenim düzeylerine bakıldığında babaların, %16'sı (8 kişi) ilköğretim mezunu; %64'ü (32 kişi) ortaokul mezunu; %20'si (10 kişi) lise mezunu olmaktadır. Çalışma grubunun ailelerinin sosyoekonomik düzeylerine bakıldığında, ailelerin %68'i (34 aile) alt sosyoekonomik düzeye sahiptir; ailelerin %32'i (16 aile) orta sosyoekonomik düzeye sahiptir.

Verilerin toplanması ve veri toplama aracı

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ve resim çizme yöntemi kullanılmıştır. Resim çizme yöntemi, okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarını sözlü ve görsel olarak ifade edebilmelerine olanak tanımaktadır. Özellikle bu yaş grubunda çocukların dil gelişimi bireysel farklılık gösterebildiğinden, görsel anlatımı da içeren bu yöntemin kullanımı anlamlı bulunmuştur (Okyay, 2008). Yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmacının belirli bir konuya ilişkin önceden hazırlanmış açık uçlu soruları kullanarak veri topladığı, ancak gerektiğinde katılımcının yanıtına bağlı olarak yeni sorular yöneltebildiği esnek bir veri toplama aracıdır. Bu yöntem, özellikle nitel araştırmalarda derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla sıklıkla tercih edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Yarı yapılandırılmış görüşmelerde hem yapılandırılmış hem de açık uçlu yaklaşımlar bir arada kullanılarak, katılımcıların bireysel anlam dünyalarına ulaşmak hedeflenir (Başkale, 2016). Görüşme formunun hazırlanması ve uygulanması sürecinde alan uzmanlarından görüş alınarak formun geçerliliği artırılmıştır.

Veriler, her çocukla bireysel olarak yapılan görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Süreç, çocukların dikkatlerinin dağılmaması ve dış etkenlerden etkilenmemesi amacıyla sessiz bir ortamda yürütülmüştür. Her çocuğun masasına A4 boyutunda kâğıt ve kuru boya kalemleri yerleştirilmiş, ardından katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan iki açık uçlu soru yöneltilmiştir: “Annen genellikle ne yapar?” ve “Baban genellikle ne yapar?” sorular yalnızca bir kez sorulmuş, çocukların yanıtları herhangi bir yönlendirme yapılmaksızın araştırmacı tarafından not edilmiştir.

Görüşme sonrasında çocuklardan, verdikleri yanıtlar doğrultusunda bir resim çizmeleri istenmiştir. Çizim süreci boyunca çocuklara herhangi bir müdahalede bulunulmamış, yönlendirme yapılmamıştır. Çizim tamamlandıktan sonra çocuklara “Ne çizdin?” sorusu yöneltilerek açıklamaları alınmış ve bu ifadeler de kayıt altına alınmıştır. Böylece hem sözel hem de görsel veriler bir araya getirilerek çocukların toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin bütüncül bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır.

Veriler toplanmadan öncede İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Etik Kurulundan 25/02/2025 tarih ve 2025-02 numarası ile etik izni alınmıştır.

Verilerin analizi

Bu araştırmada veri analizi, çocuk çizimlerinin anlamlandırılmasında “resim değerlendirme kriterleri” temel alınarak yapılandırılmıştır. Çocukların çizimleri yalnızca öznel ve bireysel yorumlara dayalı olarak değil; çizimin olduğu bağlam ve çizim öncesi verilen sözlü ifadeler dikkate alınarak bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmiştir (Malchiodi, 2005; Davido, 2014b). Bu yöntem, çocukların duygu, düşünce ve toplumsal roller algılarını çok boyutlu olarak anlamaya olanak sağlamaktadır.

Çözümleme sürecinde çocuk resimlerinin projektif özelliği göz önünde bulundurulmuş; görsel ifadeler doğrudan anlamlandırılmak yerine, çocukların sözlü anlatımlarıyla birlikte ele alınmıştır. Böylece yorumlayıcı öznellik azaltılmış ve çizimlerin anlamlandırılması daha güvenilir hale getirilmiştir (Malchiodi, 2005). Toplumsal cinsiyet temelli çözümleme doğrultusunda, kadın figürlerinin sıklıkla ev içi rollerle; erkek figürlerinin ise mesleki ve kamusal rollerle temsil edilip edilmediği analiz edilmiştir (Connell, 2002; Oakley, 1974; Köseoğlu, 2023).

Görsel veriler, nitel veri analizi ilkeleri doğrultusunda sistematik biçimde incelenmiş ve analiz sürecinde toplumsal cinsiyet rolleri temel alınmıştır. Bu doğrultuda literatüre dayalı olarak oluşturulan temalar (örneğin; bakım ve ev içi işler, mesleki temsiller, sosyal roller) altında alt kategoriler belirlenmiştir. Bu analiz yaklaşımı, çocuk çizimlerinin yalnızca görsel temsiller olarak değil, aynı zamanda toplumsal rolleri algılayış biçimlerinin bilişsel yansımaları olarak değerlendirilmesini mümkün kılmıştır.

Araştırmanın çözümleme süreci, melez tematik analiz yaklaşımı doğrultusunda yapılandırılmıştır (Braun ve Clarke, 2006). Bu yöntem, hem katılımcı verisine dayalı esneklik hem de kuramsal tutarlılık sağlaması nedeniyle tercih edilmiştir. İlk aşamada, çizimlerden elde edilen veriler tümevarımsal olarak analiz edilmiş ve herhangi bir kuramsal ön kabule dayanmaksızın, çocukların

çizimlerinde yer verdikleri eylemler açık kodlama yöntemiyle belirlenmiştir. Böylece özgün veri içeriklerinden somut davranışlar (örneğin, ev temizlemek, televizyon izlemek) çıkarılmıştır.

İkinci aşamada ise elde edilen bu eylemler, literatürdeki kuramsal yaklaşımlar ve ampirik bulgularla ilişkilendirilmiş; toplumsal cinsiyet teorileri (Oakley, 1974; Connell, 2002; Hochschild ve Machung, 2012) ile ebeveynlik, bakım emeği, medya kullanımı gibi alanlardaki çalışmalar ışığında temalar ve kategoriler yapılandırılmıştır. Bu yapılandırma süreci, yalnızca görsel içeriğin betimlenmesiyle sınırlı kalmayıp, verilerin kuramsal düzlemde kavramsallaştırılmasını da içermiştir.

Geçerlilik ve güvenirlik

Araştırmanın geçerlilik ve güvenirliğini sağlamak amacıyla çeşitli nitel araştırma stratejileri uygulanmıştır. Veri temsiliyetine önem verilmiş, her çocuk çizimi bireysel olarak analiz edilmiştir. Çizimlerden elde edilen eylemler doğrudan betimlenmiş, böylece bağlamsal anlam kaybı önlenmiştir. Kodlama süreci açık ve sistematik biçimde yürütülmüş; ilk olarak veriden çıkan eylemler tümevarımsal olarak kodlanmış, ardından toplumsal cinsiyet kuramları ve ilgili literatür temelinde temalara dönüştürülmüştür. Bu sayede, analiz hem özgün veriye bağlı kalmış hem de kuramsal bütünlük gözetilmiştir. Uzman görüşü alınmış; geliştirilen tema ve kategoriler, nitel araştırma ve toplumsal cinsiyet alanında uzman bir akademisyen tarafından değerlendirilmiştir. Görüşler doğrultusunda bazı tematik isimlendirmeler yeniden düzenlenmiş, bu süreç intersubjektif geçerlilik ilkesini desteklemiştir. Tüm kodlama aşamaları belgelendirilmiş, temaların oluşum süreçleri açıkça raporlanmıştır. Bu sayede araştırma süreci şeffaf ve izlenebilir kılınmış; yansızlık ilkesi gözetilmiştir. Sonuç olarak bu çalışma, çocuk çizimlerinden elde edilen nitel verileri, hem içerik düzeyinde hem de kuramsal düzlemde bütünleştirilerek analiz etmiş; geçerlilik ve güvenirliği güçlendiren sistematik bir nitel çözümleme süreci ortaya koymuştur.

Bulgular

Bulgular, mevcut literatür ışığında yorumlanarak toplumsal cinsiyet rolleri, çocukların algı dünyası bağlamında analiz edilmiştir. Bu doğrultuda her tema, çocukların çizimlerinde ve açıklamalarında öne çıkan ortak göstergelere göre yapılandırılmış ve ilgili akademik kaynaklarla desteklenmiştir.

Tablo 3.
Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında annelerin eylemlerine dair tematik çözümleme

Tema	Kategori	Eylemler	Ampirik kaynaklar	Kuramsal yaklaşım
Ev içi bakım ve hizmet rolleri	Ev işleri ve bakım sorumluluğu	Ev temizlemek, çamaşır yıkamak, kardeş uyutmak, pazara gitmek	Bianchi, Milkie, Sayermve Robinson (2000); Craig ve Mullan (2011); Hochschild ve Machung (2012)	Görünmeyen emek (Oakley, 1974); Duygusal emek (Hochschild, 1983)
	Komşuluk ve sosyal ilişkiler	Komşuya gitmek	Connell (2002); Risman (2004)	Cinsiyete dayalı sosyal sermaye; Kadın dayanışması (Jamieson,

Semiz, B. (2025). Türkiye’de orta ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin okul öncesin dönemdeki çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2999-3040.

DOI: 10.51460/baebd.1669950

Tema	Kategori	Eylemler	Ampirik kaynaklar	Kuramsal yaklaşım
				2002)
Kişisel bakım ve toplumsal sunum	Kıyafet ve dış görünüş	Kıyafet almak, makyaj yapmak	Bem (1981); Wood (2013)	Toplumsal cinsiyet şeması (Bem, 1981); Bedensel sermaye (Bordo, 1993)
Dini ve kültürel pratikler	İnanç temelli roller	Namaz kılmak	Mahmood (2005); Kandiyoti (1988)	Ataerkil pazarlık (Kandiyoti, 1988); Ajan kadınlık (Mahmood, 2005)
Kamusal alan etkinlikleri	Fiziksel hareketlilik ve sosyallik	Dışarıya çıkmak, spor yapmak, pazara gitmek	Ruble, Martin ve Berenbaum (2006); Fine (2010)	Toplumsal cinsiyetlenmiş mekânlar; Hareket özgürlüğü (Blakemore, 2003)
	Günlük yaşam düzeni	Sabah erken kalkmak	Anderson, Gooze, Lemeshe ve Whitaker (2012); Evans ve English (2002)	Sınıfa dayalı yaşam ritimleri (Lareau, 2003); Günlük yaşam pratikleri
Medya ve dijital etkileşim	Dijital medya kullanımı	Telefonda video çekmek, televizyon izlemek, telefonda oyun oynamak	Rideout, Foehr ve Roberts (2010); Livingstone ve Helsper (2007)	Dijital toplumsal cinsiyet performansı (Butler, 1990); Medya tüketimi ve toplumsal normlar

Bu tematik tablo, çocuk çizimlerinden elde edilen verilerin betimsel kodlamasıyla oluşturulmuş ardından toplumsal cinsiyet literatürü ve kuramsal yaklaşımlar doğrultusunda sınıflandırılmıştır. Temalar yalnızca ampirik literatürle değil, görünmeyen emek, toplumsal cinsiyet şeması, ataerkil pazarlık, dijital toplumsal cinsiyet performansı gibi kuramsal çerçevelerle de desteklenmiştir. Bu çok katmanlı yapı sayesinde, çocukların toplumsal cinsiyet algılarının hem kültürel hem de yapısal yönleri analiz edilebilmiştir.

Tablo 3'e göre, ev içi bakım ve hizmet rolleri teması kapsamında çocuklar, annelerini ev temizlemek, çamaşır yıkamak, kardeş uyutmak ve pazara gitmek gibi ev işleri ve bakım sorumluluklarıyla ilişkilendirmiştir (Bianchi vd., 2000; Craig ve Mullan, 2011; Hochschild ve Machung, 2012). Bu tema, "görünmeyen emek" (Oakley, 1974) ve "duygusal emek" (Hochschild, 1983) kavramlarıyla desteklenmiştir. Aynı tema içinde yer alan komşuluk ve sosyal ilişkiler kategorisinde ise çocuklar, annelerini komşuya gitmek gibi sosyal etkileşimlerle tanımlamıştır. Bu bulgular Connell (2002) ve Risman (2004) tarafından ele alınan toplumsal cinsiyet bağlamında sosyal etkileşim kalıplarına işaret etmektedir. Jamieson'un (2002) çalışmasında ortaya konan kadın dayanışmasına dayalı sosyal sermaye yapıları bu kategoriyi kuramsal olarak desteklemektedir.

Kişisel bakım ve toplumsal sunum teması çerçevesinde, çocukların annelerini kıyafet almak ve makyaj yapmak gibi dış görünüme odaklı eylemlerle ilişkilendirdiği belirtilmiştir. Bu eylemler, Bem'in (1981) toplumsal cinsiyet şeması kuramı ve Bordo'nun (1993) bedensel sermaye kavramı ile açıklanmaktadır. Wood'un (2013) çalışmaları da bu sunumların toplumsal kimlik oluşturmadaki rolüne işaret etmektedir.

Dini ve kültürel pratikler temasında, annelerin çocuklar tarafından namaz kılmak gibi inanç temelli rollerle tanımlandığı belirtilmiştir. Bu bulgu, Mahmood'un (2005) "ajan kadınlık" ve Kandiyoti'nin (1988) "ataerkil pazarlık" kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir.

Kamusal alan etkinlikleri teması altında, fiziksel hareketlilik ve sosyallik kategorisi içinde annelerin dışarı çıkmak, spor yapmak ve pazara gitmek gibi eylemlerle betimlendiği belirtilmiştir (Ruble vd., 2006; Fine, 2010). Bu tema, toplumsal cinsiyetlenmiş mekânlar ve hareket özgürlüğü kavramları ile ilişkilendirilmiştir (Blakemore, 2003). Günlük yaşam düzeni kategorisinde ise annelerin sabah erken kalkmak gibi rutinlerle tanımlandığı ifade edilmiştir (Anderson vd., 2012; Evans ve English, 2002) ve bu kategori sınıfa dayalı yaşam ritimleri kavramı ile ilişkilendirilmiştir (Lareau, 2003).

Medya ve dijital etkileşim teması kapsamında, dijital medya kullanımı kategorisi içinde anneler telefonda video çekmek, televizyon izlemek ve telefonda oyun oynamak gibi eylemlerle temsil edilmiştir (Rideout vd., 2010; Livingstone ve Helsper, 2007). Bu tema, dijital toplumsal cinsiyet performansı kavramıyla ilişkilendirilmiştir (Butler, 1990).

Tablo 4.

Sosyoekonomik düzeye göre annelerin rol temsillerinin tematik karşılaştırması

Tema	Kategori	Alt sed* grup	Orta Ssed* grup
Ev içi bakım ve hizmet	Ev işleri ve bakım sorumluluğu	Ev içi işler kadınların "görünmeyen emeği" olarak kadına yüklenir (Oakley, 1974; Hochschild ve Machung, 2012).	İş paylaşımı artar fakat erkek genellikle "yardımcı" konumundadır (Bianchi, Milkie, Sayerve Robinson, 2000; Craig ve Mullan, 2011).
	Komşuluk ve sosyal ilişkiler	Sosyal bağlar, kadın dayanışması ekseninde güçlüdür (Risman, 2004; Jamieson, 2002).	Orta sınıfta bireysel ilişkiler tercih edilir, sosyal bağlar daha gevşektir (Jamieson, 2002).
Kişisel bakım ve sunum	Kıyafet ve dış görünüş	Temizlik ve uygun görünüm toplumsal kabul için önemlidir (Bem, 1981; Bordo, 1993).	Giyim tarzı, statü ve bireysel imaj göstergesi olarak kurulur (Wood, 2013).
Dini ve kültürel pratikler	İnanç temelli roller	Din, kimlik aktarımı ve ailevi değerlerin temel taşıyıcısıdır (Mahmood, 2005; Çarkoğlu ve Toprak, 2007).	Dini pratikler daha sembolik ve bireysel nitelik taşır (Kandiyoti, 1988).
Kamusal alan etkinlikleri	Fiziksel hareketlilik ve sosyallik	Kadınların kamusal alanda varlığı kısıtlıdır; çocuklar da bu sınırlarla büyür (Blakemore, 2003; Fine, 2010).	Kadınlar sosyal etkinliklere ve spora daha fazla katılım sağlar (Ruble, Martin ve Berenbaum, 2006).
	Günlük yaşam düzeni	Günlük yaşam geçim zorunlulukları ile şekillenir (Evans ve English, 2002; Anderson, Gooze, Lemeshow ve Whitaker, 2012).	Planlı, çocuk odaklı ve yapılandırılmış rutinler yaygındır (Lareau, 2003).
Medya ve dijital etkileşim	Dijital medya kullanımı	Televizyon hem eğlence hem de çocuk oyalama aracı olarak yaygındır. (Rideout vd., 2010).	Medya bilgi edinme ve bireysel ifade için aktif kullanılır (Livingstone ve Helsper, 2007; Wartella, Rideout, Lauricella ve Connell vd., 2005).

*SED: Sosyoekonomik düzey

Bu tabloda, çocuk çizimlerinde yansıyan annelerin toplumsal rol temsilleri, alt ve orta sosyoekonomik düzey grupları arasında tematik olarak karşılaştırılmıştır. Ev içi bakım, sosyal ilişkiler, kişisel bakım, dini pratikler, kamusal alan etkinlikleri, günlük yaşam düzeni ve medya kullanımı başlıkları altında iki grup arasındaki farklılıklar sunulmaktadır.

Sayfa | 3016

Tablo 4'e göre, çocuk çizimlerinde yansıyan annelerin toplumsal rol temsilleri, alt ve orta sosyo-ekonomik düzey gruplarında çeşitli temalar altında farklılık göstermektedir.

Ev içi bakım ve hizmet rolleri kapsamında, alt sosyoekonomik düzeyde ev işleri kadınların 'görünmeyen emeği' olarak tanımlanan faaliyetler çerçevesinde kadın figürlerine çizimlerde daha sık atfedilmiştir (Oakley, 1974; Hochschild ve Machung, 2012); orta düzeyde ise iş paylaşımının arttığı ve erkek figürünün genellikle yardımcı konumda yer aldığı gözlemlenmiştir (Bianchi vd., 2000; Craig ve Mullan, 2011). Komşuluk ve sosyal ilişkiler alanında, alt gelir grubuna ait çizimlerde kadın figürlerinin komşularla birlikte sosyal etkileşim içinde resmedildiği; bu durumun kadınlar arası ilişkilerin daha sık gösterildiğini ortaya koyduğu gözlemlenmiştir (Risman, 2004; Jamieson, 2002). Orta gelir grubuna ait çizimlerde ise bireylerin daha çok yalnız veya çekirdek aile içinde yer aldığı ve sosyal çevreye dair figürlerin daha az sayıda kullanıldığı görülmüştür (Jamieson, 2002). Kişisel bakım ve sunum bağlamında, alt sosyoekonomik grupta temizlik ve uygun görünümün toplumsal kabul açısından önemli olduğu saptanmıştır (Bem, 1981; Bordo, 1993). Orta gelir grubunda ise giyim tarzı bireysel imaj ve sosyal statü göstergesi olarak ön plana çıkmaktadır (Wood, 2013).

Dini ve kültürel pratikler temasında, alt gelir grubuna ait çizimlerde annelerin başörtüsü, dua etme ya da dini sembollerle birlikte resmedildiği; bu tür görsellerin ailevi ve dini değerlere vurgu yaptığı gözlemlenmiştir (Mahmood, 2005; Çarkoğlu ve Toprak, 2007). Orta gelir grubuna ait çizimlerde ise dini öğelerin daha seyrek kullanıldığı ve bireysel ibadet sahnelerine yer verildiği tespit edilmiştir (Kandiyoti, 1988).

Kamusal alan etkinlikleri bağlamında, alt gelir grubuna ait çizimlerde kadın figürlerinin ev içi ya da özel alanlarda yer aldığı; kamusal mekânlara dair temsillere daha az rastlandığı görülmüştür (Blakemore, 2003; Fine, 2010). Orta gelir grubunda ise kadın figürlerinin sosyal etkinlikler veya spor gibi kamusal alanlarda da resmedildiği gözlemlenmiştir (Ruble vd., 2006).Günlük yaşam düzeni açısından, alt gelir grubunda yaşamın geçim zorunluluklarıyla şekillendiği; orta gelir grubunda ise planlı, çocuk odaklı ve yapılandırılmış rutinlerin yaygın olduğu belirlenmiştir (Evans ve English, 2002; Anderson vd., 2012; Lareau, 2003).

Medya ve dijital etkileşim temasında, alt gelir grubuna ait çizimlerde televizyonun ev ortamında sıkça yer aldığı ve çocuk figürleriyle birlikte kullanıldığı sahnelerin öne çıktığı gözlemlenmiştir. Orta gelir grubuna ait çizimlerde ise bilgisayar, tablet ve kitap gibi araçların yer aldığı; medya ile etkileşimin farklı biçimlerde temsil edildiği görülmüştür (Rideout vd., 2010; Livingstone ve Helsper, 2007; Wartella vd., 2005).

Tablo 5.
Annelerin genellikle yaptığı eylemler

Eylemler	f
Ev temizlemek	16
Çamaşır yıkamak	13
Bulaşık yıkamak	9
Kıyafet almak	1
Spor yapmak	1
Dışarıya çıkmak	1
Telefonda video çekmek	1
Sabah erken kalkmak	1
Telefonda oyun oynamak	1
Pazara gitmek	1
Kardeş uyutmak	1
Namaz kılmak	1
Makyaj yapmak	1
Komşuya gitmek	1
Televizyon izlemek	1

Tablo 5'e göre, çocuklardan 16'sı annesinin evi temizlediğini, 13'ü çamaşır yıkadığını, 9'u ise bulaşık yıkadığını ifade etmiştir. Ayrıca; kıyafet almak, spor yapmak, dışarı çıkmak, telefonda video çekmek, sabah erken kalkmak, telefonda oyun oynamak, pazara gitmek, kardeşi uyutmak, namaz kılmak, komşuya gitmek ve televizyon izlemek gibi faaliyetler her biri yalnızca bir çocuk tarafından belirtilmiştir.

Çocuklardan elde edilen frekans verileri doğrultusunda, çoğunlukla anneleri tarafından gerçekleştirilen eylemi betimleyen birkaç temsili resim çalışmada sunulmuştur.

Şekil 1. 5/e

Semiz, B. (2025). Türkiye'de orta ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin okul öncesin dönemdeki çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2999-3040.

DOI: 10.51460/baebd.1669950

Beş yaşındaki erkek katılımcı tarafından çizilen Şekil 1’de, anne figürü ev içi bir mekânda, lavaboya uzanmış kollarıyla ve yanında tabak benzeri nesnelerle birlikte betimlenmiştir. Katılımcı, çizime ilişkin olarak “Benim annem genellikle evde bulaşık yıkar.” şeklinde ifade kullanmıştır. Figürün eylem hâlinde konumlandırılması ve temizlik bağlamında görselleştirilmesi, kadının ev içi bakım ve hizmet rolleriyle özdeşleştirildiğini göstermektedir. Bu temsil, çocukların annelerini daha çok ev içi rollerle ilişkilendirdiklerine ve toplumsal cinsiyet normlarının erken yaşta içselleştirildiğine işaret etmektedir.

Şekil 2. 5/k

Beş yaşındaki kız katılımcı tarafından çizilen Şekil 2’de, anne figürü süpürge tutar şekilde ev ortamında konumlandırılmış, figürün yanında küçük çocuk çizimleri de yer almıştır. Katılımcı, çizimine ilişkin olarak “Benim annem genellikle evi süpürge ile temizler ve kardeşlerime bakar.” ifadesini kullanmıştır. Bu betimlemede, anne figürünün hem temizlik hem de bakım sorumluluğu üstlendiği görülmektedir. Çizim, kadının ev içi işler ve çocuk bakımı gibi geleneksel toplumsal rollerle ilişkilendirildiğini ve çocuğun annesini bu roller üzerinden algıladığını ortaya koymaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin aile içindeki görev dağılımı yoluyla çocuklara nasıl aktarıldığını yansıtmaktadır.

Şekil 3. 5/k

Beş yaşındaki kız katılımcı tarafından çizilen Şekil 3’te, anne figürü elinde süpürgeyle ev ortamında konumlandırılmış, çocuk figürü ise oyun oynarken betimlenmiştir. Katılımcı, çizime ilişkin olarak “Benim annem genellikle evi süpürge ile temizler, ben de oyun oynarım.” şeklinde ifade kullanmıştır. Bu çizimde, annenin ev işlerinden sorumlu bir figür olarak konumlandırılması; çocuğun

ise bakım ya da temizlik sorumluluğu üstlenmeksizin oyun oynayan bir özne olarak yer alması, ev içi rollerin toplumsal cinsiyete göre ayrıştığını yansıtmaktadır. Anne figürü temizlik yapan, aktif bir birey olarak gösterilirken, çocuk figürünün pasif ve eğlence odaklı konumlanması, geleneksel kadınlık rollerinin çocuk tarafından nasıl gözlemlendiğini ve yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır.

Sayfa | 3019

Şekil 4. 5/e

Beş yaşındaki erkek katılımcı tarafından çizilen Şekil 4'te, anne figürü mutfakta ocak başında yemek yaparken betimlenmiş, annenin karşısında ise çocuk figürü yer almıştır. Katılımcı, çizime ilişkin olarak "Benim annem genellikle yemek yapar. Burada da bana makarna yapıyor." şeklinde ifade kullanmıştır. Bu çizimde anne figürünün besleyici ve ev içi hizmet sunan bir rolde konumlandırılması; annenin eylem hâlinde ve mutfakta çizilmesi, kadının ev içi sorumluluklara atandığını göstermektedir. Ayrıca, annenin çocuğa yönelik yemek hazırlıyor olması, annelik rolünün bakım ve hizmet boyutuyla özdeşleştirildiğini ortaya koymaktadır. Bu temsil, toplumsal cinsiyet rollerinin çocuklar tarafından nasıl gözlemlendiğini ve aile içinde yeniden üretildiğini göstermesi açısından anlamlıdır.

Şekil 5. 5/k

Beş yaşındaki kız katılımcı tarafından çizilen Şekil 5'te, anne figürü bulaşık yıkarken betimlenmiştir. Çizimde tabak figürüne yer verilmiştir. Katılımcı, bu görsele ilişkin olarak "Benim

annem bulaşık yıkar. Ben yemek yemiştım, tabakları yıkıyor.” ifadesini kullanmıştır. Bu anlatımda, anne doğrudan ev içi temizlik işleviyle ilişkilendirilmiş; çizim ve sözlü ifade birlikte değerlendirildiğinde annenin hizmet sunan, bakım veren ve temizlik yapan bir figür olarak algılandığı görülmektedir. Bu durum, çocuğun toplumsal cinsiyet rollerini aile ortamında nasıl gözlemlediğini ve kadına atfedilen ev içi sorumlulukları nasıl içselleştirdiğini açık biçimde yansıtmaktadır.

Sayfa | 3020

Tablo 6.

Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında babaların eylemlerine dair tematik çözümleme

Tema	Kategori	Eylemler	Ampirik Kaynaklar	Kuramsal Yaklaşım
Ev içi bakım ve hizmet rolleri	Ev işleri ve bakım sorumluluğu	Temizlik yapmak, ödev yaptırmak	Oakley (1974); Hochschild ve Machung (2012); Bianchi, Milkie, Sayer ve Robinson (2000); Craig ve Mullan (2011)	Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinde ev içi işlerin kadınlara atfedildiği; erkeklerin bu alanlarda sınırlı katılım gösterdiği belirtilmektedir. "Ev içi emeğin cinsiyetlendirilmesi" ve "ikinci vardiya" kavramları bu durumun açıklanmasında kullanılmaktadır (Oakley, 1974; Hochschild ve Machung, 2012).
Kamusal alan etkinlikleri	Fiziksel hareketlilik ve toplumsal işler	İşe gitmek, markete gitmek, damacana taşımak	Ruble, Martin ve Berenbaum (2006); Fine (2010); Lareau (2003); Connell (2002)	Kamusal alandaki toplumsal rollerin erkeklikle özdeşleştirildiği ve erkekliğin üretkenlik, geçim sağlama ve fiziksel güçle ilişkilendirildiği ifade edilmektedir (Connell, 2002).
Dijital ve medya etkileşimi	Günlük medya tüketimi	Televizyon izlemek, video izlemek	Rideout, Vandewater ve Wartella (2003); Livingstone ve Helsper (2007); Wartella, Rideout, Lauricella ve Connell (2014); Gauntlett (2008)	Dijital medya, toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretildiği bir alan olarak ele alınmakta; medya tüketimi, toplumsal cinsiyete dayalı boş zaman kullanımı bağlamında değerlendirilmektedir (Gauntlett, 2008).
Beslenme ve yaşam düzeni	Gündelik yaşam ve düzen	Uyumak, yemek siparişi vermek	Blakemore (2003); Evans ve English (2002); Anderson, Huston, Schmitt, Linebarger ve Wright (2001); Lareau (2003)	Aile içi rollerin toplumsal ve sınıfsal konumlara göre farklılık gösterdiği; erkeklerin ev içi yaşamla ilişkilerinin kişisel ihtiyaç temelli olduğu belirtilmektedir (Lareau, 2003).
Duygusal ve eğitsel ebeveynlik rolleri	Çocukla etkileşim ve gelişim desteği	Oyun oynamak, kitap okumak	Lamb (2010); Pleck (2010); Dermott (2008); Saracho (2008)	"İlgili babalık" yaklaşımı kapsamında, babaların çocuklarıyla etkileşim içinde oldukları duygusal ve eğitsel etkinliklerle ebeveynlik rollerinin çeşitlendiği ifade edilmektedir (Lamb, 2010; Pleck, 2010).

Bu tabloda, babaların toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında gerçekleştirdikleri eylemler tematik çözümleme yöntemiyle beş ana tema altında sınıflandırılmıştır: Ev içi bakım ve hizmet rolleri,

kamusal alan etkinlikleri, dijital ve medya etkileşimi, beslenme ve yaşam düzeni ile duygusal ve eğitsel ebeveynlik rolleri olmaktadır.

Ev içi bakım ve hizmet rolleri kapsamında, babaların temizlik yapmak ve çocukların ödevlerini yaptırmak gibi ev işleri ve bakım sorumluluklarına katkılarının sınırlı olduğu belirtilmiştir (Bianchi vd., 2000; Craig ve Mullan, 2011). Bu bağlamda, “ev içi emeğin cinsiyetlendirilmesi” ve “ikinci vardiya” kavramları, ev içi sorumlulukların toplumsal cinsiyete dayalı dağılımını açıklamak için kullanılmaktadır (Oakley, 1974; Hochschild ve Machung, 2012).

Kamusal alan etkinlikleri teması altında, babaların işe gitmek, markete gitmek ve damacana taşımak gibi fiziksel hareketlilik ve toplumsal işlerde yer aldıkları gözlemlenmiştir (Ruble vd., 2006; Fine, 2010; Lareau, 2003; Connell, 2002). Kamusal alanın erkeklerle ilişkilendirildiği ve erkeklerin bu alanlarda toplumsal rollerini sürdürdüğü belirtilmektedir (Connell, 2002).

Dijital ve medya etkileşimi alanında, babaların televizyon ve video izlemek gibi pasif medya tüketimi faaliyetlerinde bulunduğu belirtilmiştir (Rideout vd., 2003; Livingstone ve Helsper, 2007; Wartella vd., 2014; Gauntlett, 2008). Medya kullanımının, toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretildiği ve erkeklik rollerinin boş zaman pratikleriyle ilişkilendirildiği ifade edilmektedir (Gauntlett, 2008).

Beslenme ve yaşam düzeni teması kapsamında, babaların ev içi günlük yaşamla ilişkilerinin kişisel ihtiyaçlara yönelik olduğu, uyuma ve yemek siparişi verme gibi eylemlerde bulundukları belirtilmiştir (Blakemore, 2003; Evans ve English, 2002; Anderson vd., 2001; Lareau, 2003). Ayrıca, aile içi rollerin bireylerin sosyoekonomik ve toplumsal konumlarıyla şekillendiği ifade edilmektedir (Lareau, 2003).

Duygusal ve eğitsel ebeveynlik rolleri kapsamında, babaların çocuklarla oyun oynamak ve kitap okumak gibi doğrudan etkileşimlerde bulundukları belirtilmiştir (Lamb, 2010; Pleck, 2010; Dermott, 2008; Saracho, 2008). Bu etkinliklerin, babaların ekonomik sağlayıcılık rollerinin yanı sıra duygusal ve eğitsel destek sağladığı ve “ilgili babalık” kavramı ile ilişkilendirildiği ifade edilmektedir (Lamb, 2010). Ayrıca, oyun ve kitap okuma gibi faaliyetlerin babaların toplumsal cinsiyet rollerini dönüştürme potansiyeline sahip olduğu belirtilmektedir (Pleck, 2010).

Tablo 7.

Sosyoekonomik düzeye göre babaların rol temsillerinin tematik karşılaştırması

Tema	Kategori	Alt SED* Grup	Orta SED* Grup
Ev içi bakım ve hizmet rolleri	Ev işleri ve bakım sorumluluğu	Alt gelir grubunda kadınlar ev işleri ve çocuk bakımından birincil derecede sorumludur; erkek katılımı oldukça sınırlıdır. (Bianchi, Milkie, Sayer ve Robinson, 2000)	Orta gelir grubunda görece bir iş bölümü gelişmiştir; ancak kadınlar hala ev içi yükün çoğunu taşır. (Craig ve Mullan, 2011)
Kamusal alan etkinlikleri	Fiziksel hareketlilik ve toplumsal işler	Düşük gelir grubunda kadınların dış mekân katılımı sosyo-kültürel normlar ve ekonomik kısıtlarla sınırlıdır. (Kandiyoti, 1988; White, 2002)	Orta gelir grubunda kadınların kamusal alandaki temsili artar; ancak toplumsal cinsiyet normları etkinliğini sürdürür (Yüceşahin ve Yazgan, 2017).
Dijital ve medya etkileşimi	Günlük medya tüketimi	Televizyon, alt gelir grubundaki aileler için temel medya aracıdır ve genellikle çocukları oyalama aracı olarak kullanılır. (Livingstone ve Bovill, 2001)	Orta gelir grubunda dijital medya, çocuklar tarafından hem eğlence hem de bilgi edinme aracı olarak kullanılmaktadır. (Rideout, Foehr ve Roberts, 2010)
Beslenme ve yaşam düzeni	Gündelik yaşam ve düzen	Alt gelir grubunda uyku, beslenme ve genel yaşam düzeni düzensizdir; beslenme alışkanlıkları ekonomik zorunluluklarla şekillenir. (Darmon ve Drewnowski, 2008)	Orta gelir grubunda yapılandırılmış bir günlük yaşam rutini ve sağlıklı beslenme düzeni oluşturulmuştur. (Anderson, Gooze, Lemeshow, Whitaker, 2012)
Duygusal ve eğitsel ebeveynlik rolleri	Çocukla etkileşim ve gelişim desteği	Baba-çocuk etkileşimi sınırlıdır; oyun oynama ve kitap okuma gibi etkinlikler çizimlerde nadiren yer alır. (Saracho, 2008; Lareau, 2003)	Baba-çocuk etkileşimi daha yoğundur; oyun oynama ve kitap okuma gibi etkinliklere katılım artmıştır (Lamb, 2000; Pleck, 2010; Dermott, 2008).

*SED: Sosyoekonomik düzey

Araştırma kapsamında, farklı sosyoekonomik düzeylere sahip katılımcıların baba figürünün gerçekleştirdiği eylemlere ilişkin ifadeler nitel veri analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen bulgular tematik karşılaştırma yöntemiyle değerlendirilmiştir. Alt sosyoekonomik ve orta sosyoekonomik gruplara ait katılımcıların eylemleri, oluşturulan temalar çerçevesinde karşılaştırılmıştır.

Tablo 7'ye göre, ev içi bakım ve hizmet rolleri bağlamında, alt gelir grubunda kadınlar ev işleri ve çocuk bakımını üstlenmektedir; erkeklerin katılımı sınırlıdır (Bianchi vd., 2000). Orta gelir grubunda ise görece bir iş bölümü vardır; kadınlar ev içi yükün büyük kısmını taşımaktadır (Craig ve Mullan, 2011).

Kamusal alan etkinlikleri bağlamında, düşük gelir grubuna ait çizimlerde kadın figürlerinin dış mekânlarda daha az temsil edildiği gözlemlenmiştir (Kandiyoti, 1988; White, 2002). Orta gelir grubuna ait çizimlerde ise kadın figürlerinin kamusal alanlarda daha sık yer aldığı ancak toplumsal cinsiyetle ilgili çeşitli kalıpların varlığı devam ettiği görülmüştür (Yüceşahin ve Yazgan, 2017)

Dijital ve medya etkileşimi bağlamında, alt gelir grubundaki ailelerde televizyon temel medya aracı olarak kullanılmaktadır (Livingstone ve Bovill, 2001). Orta gelir grubunda dijital medya, çocuklar için eğlence ve bilgi edinme kaynağı olarak kullanılmaktadır (Rideout vd., 2010).

Beslenme ve yaşam düzeni açısından, alt gelir grubunda uyku, beslenme ve genel yaşam düzeninde düzensizlikler gözlemlenmiştir (Darmon ve Drewnowski, 2008). Orta gelir grubunda ise yapılandırılmış günlük yaşam rutini ve sağlıklı beslenme alışkanlıkları görülmektedir (Anderson, Gooze, Lemeshow ve Whitaker, 2012).

Sayfa | 3023

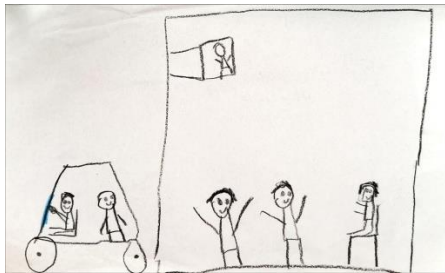
Beslenme ve yaşam düzeni açısından, alt gelir grubuna ait çizimlerde uyku, beslenme ve genel yaşam düzenine ilişkin çeşitli farklılıklar gözlenmiştir (Darmon ve Drewnowski, 2008). Orta gelir grubuna ait çizimlerde ise günlük yaşam rutinlerinin daha düzenli olduğu ve beslenme ile ilgili belirgin alışkanlıklar yer aldığı görülmüştür (Anderson, Gooze, Lemeshow ve Whitaker, 2012).

Tablo 8.
Babaların genellikle yaptığı eylemler

Eylemler	f
İşe gitmek	37
Markete gitmek	3
Televizyon izlemek	2
Ödev yaptırmak	1
Yemek siparişi vermek	1
Oyun oynamak	1
Kitap okumak	1
Temizlik yapmak	1
Damacana taşımak	1
Uyumak	1
Yemek yemek	1

Tablo 8'e göre, çocuklardan 37'si babasının işe gittiğini, 2'si ise markete gittiğini ifade etmiştir. Ayrıca çocuklardan her biri yalnızca bir kez olmak üzere; babasının televizyon izlediği, ödev yaptırdığı, yemek siparişi verdiği, oyun oynadığı, kitap okuduğu, temizlik yaptığı, damacana taşıdığı, uyuduğu ve yemek yediği gibi eylemleri gerçekleştirdiğini belirtmiştir.

Çocuklardan elde edilen frekans verileri doğrultusunda, çoğunlukla babaları tarafından gerçekleştirilen eylemi betimleyen birkaç temsili resim çalışmada sunulmuştur.

Şekil 6. 5/k

Beş yaşındaki kız katılımcı tarafından çizilen Şekil 6'da, baba figürü sabah saatini çağrıştıran bir ortamda, araba figürüyle birlikte yer almakta ve hareket hâlinde betimlenmiştir. Katılımcı, çizime ilişkin olarak *"Benim babam genellikle sabah kalkar, arabasına biner ve işe gider."* ifadesini kullanmıştır. Bu çizimde baba figürünün hem mekânsal olarak ev dışında konumlandırılması hem de araba ve işe gitme eylemleriyle ilişkilendirilmesi, erkek figürün toplumsal cinsiyet bağlamında kamusal alanla özdeşleştirildiğini göstermektedir. Figürün işlevsel, üretken ve hareketli bir rolde çizilmesi, çocukların erkekleri ekonomik sorumluluk taşıyan bireyler olarak algıladıklarını ve toplumsal cinsiyet rollerini bu doğrultuda yapılandırdıklarını ortaya koymaktadır. Bu temsil, toplumsal cinsiyet temelli resim değerlendirme kriterleri çerçevesinde, erkek figürün kamusal rollerle özdeşleştirildiği geleneksel rol kalıplarının çocuk çizimlerine nasıl yansıdığını göstermektedir.

Şekil 7. 5/e

Beş yaşındaki erkek katılımcı tarafından çizilen Şekil 7'de, araba figürüne yer verilmiştir. Katılımcı, bu görsele ilişkin olarak *"Benim babam genellikle işe gider."* ifadesini kullanmıştır. Bu çizimde, erkek figür doğrudan kamusal alanda var olan, üretken ve dışa dönük bir role yerleştirilmiştir. Çocuğun baba figürünü yalnızca işle ilişkilendirmesi, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin içselleştirilmiş anlam dünyasını yansıtmaktadır. Toplumsal cinsiyet temelli resim çizme kriterleri doğrultusunda değerlendirildiğinde, erkek figürün ev dışı ve ekonomik faaliyetle özdeşleştirilmesi, geleneksel ataeril toplumsal yapıdaki cinsiyet rollerinin erken yaşta çocuklar tarafından benimsendiğini göstermektedir.

Şekil 8. 5/k

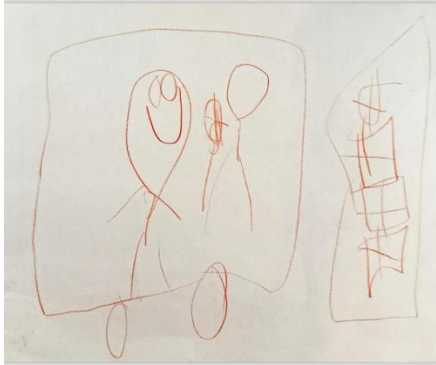

Beş yaşındaki kız katılımcı tarafından çizilen Şekil 8’de, baba figürü bir yapının girişinde, kapı önünde ayakta dururken betimlenmiş; çizimde yapı “iş yeri” olarak tanımlanmıştır. Katılımcı, bu görsele ilişkin olarak “Benim babam genellikle işe gider. İş yeri de burası. Kapının önündeki de babam.” şeklinde ifade kullanmıştır. Bu betimlemede, baba figürünün yalnızca işe gitme eylemiyle değil, aynı zamanda iş yerine mekânsal olarak yerleştirilmesi, toplumsal cinsiyet rollerinin çocuk zihninde somut mekânlarla da eşleştirildiğini göstermektedir. Çocuk, babasını kamusal alanla ve üretkenlikle özdeşleştirerek geleneksel erkeklik rolünü görsel ve sözel olarak yeniden üretmiştir. Toplumsal cinsiyet temelli resim çizme kriterleri açısından bu çizim, erkek figürün dış dünyada konumlandırılması ve çalışmaya yönelik eylemle tanımlanması yönüyle belirgin bir kamusal rol temsiline işaret etmektedir. Bu durum, cinsiyet temelli rol farklılıklarının erken yaşta nasıl içselleştirildiğine dair önemli bir göstergedir.

Şekil 9. 5/k

Beş yaşındaki kız katılımcı tarafından çizilen Şekil 9’da, baba figürü masa başında oturur şekilde betimlenmiş ve masanın üzerinde bir bilgisayar çizimine yer verilmiştir. Katılımcı, bu görsele ilişkin olarak “Benim babam genellikle işe gider ve bilgisayarla çalışır.” şeklinde ifade kullanmıştır. Baba figürünün çalıştığı mekânın çizime dâhil edilmesi ve bilgisayarla iş yapar şekilde temsil edilmesi, erkek figürün zihinsel emek, teknolojik donanım ve mesleki üretkenlik kavramlarıyla ilişkilendirildiğini göstermektedir. Bu betimleme, toplumsal cinsiyet rollerinin yalnızca ev-kamusal alan ayrımı üzerinden değil, aynı zamanda işin niteliği açısından da nasıl yapılandığını ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet temelli resim çizme kriterleri açısından bu örnek, baba figürünün bilişsel yeti ve teknolojik araçlarla desteklenmiş bir üretici rol içerisinde konumlandığını; böylece çocuğun erkeklik rolünü yüksek sorumluluk ve beceriyle özdeşleştirdiğini göstermektedir.

Şekil 10. 5/e

Beş yaşındaki erkek katılımcı tarafından çizilen Şekil 10'da, baba figürü direksiyon başında bir araba içerisinde betimlenmiş; çizimin genel kompozisyonu, sabah saatini ve evden çıkışı çağrıştıran unsurlar içermektedir. Katılımcı, bu görsele ilişkin olarak *"Benim babam genellikle işe gider ve işe giderken araba kullanır."* ifadesini kullanmıştır. Bu çizimde baba figürünün işe gitme süreci yalnızca bir eylem olarak değil, taşıt kullanma gibi hareketlilik, yön kontrolü ve karar verme ile özdeşleştirilen özelliklerle de desteklenmiştir. Baba figürünün araba ile birlikte sunulması, erkek figürün toplumsal cinsiyet bağlamında dış dünyaya hükmeden, bağımsız ve güçlü bir birey olarak temsil edildiğini göstermektedir. Toplumsal cinsiyet temelli resim değerlendirme kriterleri çerçevesinde bu örnek, çocuğun erkek figürü kamusal alana geçişin ve üretkenliğin taşıyıcısı olarak algıladığını ve bu temsili görsel düzeyde yeniden ürettiğini göstermektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen bulgular tematik başlıklar altında sınıflandırılarak ele alınmış ve ilgili alan yazın çerçevesinde tartışılmıştır. Çocuk çizimlerinden ve sözlü beyanlarından elde edilen veriler, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında değerlendirilmiş; çocukların çizimlerinde ortaya koydukları temsiller mevcut araştırmalarla karşılaştırmalı olarak yorumlanmıştır.

Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında annelerin eylemlerine dair tematik çözümleme

Çalışmada çocukların çizimleri aracılığıyla annelere atfettikleri eylemler, toplumsal cinsiyet bağlamında tematik olarak sınıflandırılmış ve ilgili kuramsal literatürle ilişkilendirilmiştir. Bu sınıflandırma, çocukların annelerine yönelik algılarının yalnızca bireysel gözlemlerden değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel yapılar içindeki yerleşik cinsiyet rollerinden beslendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle "ev içi bakım ve hizmet rolleri" temasında yoğunlaşan eylemler, kadınların geleneksel biçimde "ev içi görünmeyen emek" ile özdeşleştirildiğini göstermektedir. Ev temizlemek, çamaşır yıkamak, kardeş uyutmak gibi bakım emeğine dayalı eylemler, Hochschild'ın (2012) "ikinci vardiya" kavramıyla örtüşmekte; kadınların kamusal alan dışında da ciddi bir emek yükü taşıdığını göstermektedir. Bu durum, Oakley'in (1974) ev içi emeğin görünmezliği üzerine yaptığı erken dönem çalışmalarıyla da paralellik arz etmektedir. Benzer biçimde, komşuluk ilişkilerine dair çizimlerdeki temsiller, kadınların sosyal ilişkilerinin çoğunlukla ev içi ya da yakın çevreyle sınırlı olduğunu; bu Semiz, B. (2025). Türkiye'de orta ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin okul öncesin dönemdeki çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2999-3040.

bağlamda toplumsal cinsiyetin mekânsal olarak da yapılandığını ortaya koymaktadır. Jamieson (2002) ve Risman (2004), bu tür sosyal bağların özellikle kadınlar arasında daha dayanışmacı ve duygusal düzlemde kurulduğunu belirtmektedir.

Çocukların, annelerine ilişkin çizimlerde dış görünüme yapılan vurgu da dikkat çekicidir. Kıyafet almak ve makyaj yapmak gibi eylemler, Bem'in (1981) toplumsal cinsiyet şeması kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, kadınlığın kültürel normlarla uyumlu şekilde şekillendirildiğini göstermektedir. Bu durum, Bordo'nun (1993) kadın bedeninin kültürel olarak disipline edilmesine dair görüşleriyle de desteklenmektedir.

Dini pratiklerin çizimlerde yer alması, annelerin inanç temelli rollerle nasıl özdeşleştirildiğini göstermektedir. Mahmood'un (2005) İslami pratikler üzerinden geliştirdiği "ajan kadınlık" kavramı, bu temsillerin yalnızca geleneksel rollerin içselleştirilmesi değil, aynı zamanda inanç yoluyla anlamlı bir özne pozisyonunun inşası olarak da okunabileceğini ortaya koymaktadır. Kandiyoti'nin (1988) "ataerkil pazarlık" kavramsallaştırması da kadınların bu rolleri kabul ederken aynı zamanda belirli pazarlık alanları geliştirdiğini vurgular.

Kamusal alanda yapılan etkinliklere ilişkin temalar ise kadınların toplumsal görünürlüğüne ve hareketliliğine dair çocukların algılarını ortaya koymaktadır. Alt sosyoekonomik düzeyde kadınların dış mekân kullanımının daha sınırlı olduğu, buna karşılık orta sınıf kadınların sosyal ve sportif etkinliklere daha fazla katılım sağladığı gözlemlenmiştir. Bu durum, Ruble vd., (2006) ile Fine'in (2010) çalışmalarında da vurgulanan cinsiyetlenmiş mekân kullanımlarıyla uyumludur.

Günlük yaşam düzenine ilişkin çizimlerde sabah erken kalkmak gibi pratiklerin yer alması, sınıfsal farklılıkların yaşam ritmine nasıl yansıdığını göstermektedir. Lareau'nun (2003) sınıf temelli ebeveynlik tarzları üzerine yaptığı çalışma, bu bağlamda çocukların yapılandırılmış gündelik rutinelere sahip olup olmamasının sınıfsal koşullarla nasıl ilişkilendiğini açıklamaktadır.

Dijital medya kullanımına dair çizimlerde annelerin telefonla oyun oynadığı, telefonla video çektiği ya da televizyon izlediği temsiller öne çıkmıştır. Bu durum, dijital alanların da toplumsal cinsiyet performanslarının sürdürüldüğü bir mecra olduğunu göstermektedir (Butler, 1990). Medya içeriklerinin hem tüketim hem de temsil biçimleri açısından toplumsal cinsiyetle ilişkili olduğu, Rideout vd., (2010) çalışmalarında da vurgulanmaktadır.

Tüm bu bulgular, çocukların çizimlerinde annelere ilişkin eylemlerin sadece bireysel değil, kültürel, sınıfsal ve yapısal etmenlerle şekillendiğini ve bu rollerin mevcut toplumsal cinsiyet rejimini yeniden ürettiğini göstermektedir. Dolayısıyla çizimlerin çözümlemesi, yalnızca bireysel algılar değil, aynı zamanda toplumsal normların içselleştirilme biçimleri hakkında da önemli ipuçları sunmaktadır.

Araştırmanın frekans analizleri, çocukların annelerine atfettikleri rollerin ağırlıklı olarak ev işleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu, literatürde yer alan pek çok çalışmayla örtüşmektedir. Örneğin, Bağçeli Kahraman ve Arabacıoğlu (2018) tarafından yürütülen çalışmada, çocuklar annelerini temizlik yapan, babalarını ise işe giden bireyler olarak tanımlamışlardır. Benzer

şekilde Akar ve Aksoy (2018), çocukların annelerine yönelik olarak ev işi yapma rollerini vurguladığını; babalarına ise iş yaşamına dair roller attettiklerini belirtmişlerdir. Aytekin vd. (2016) çalışmasında, çocukların babalarını yalnızca işe giden bireyler olarak tanımladıkları; annelerini ise bakım veren kişi olarak konumlandırıdıkları saptanmıştır. Doğan ve arkadaşları (2018) tarafından yürütülen çalışmada da benzer şekilde, çocukların annelerini ev işleri yapan bireyler olarak betimledikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Özer ve Keser'in (2020) çalışmasında da çocuklar, annelerinin temizlik yaptığına dair görüşler beyan etmişlerdir. Şıvgın (2015) tarafından gerçekleştirilen deneysel araştırmada, tüm katılımcı çocukların annelerini ev işi yapan bireyler olarak tanımladıkları görülmüştür. Dilek (2014) ise annelerin temizlik yapan kişiler olarak çocuklar tarafından algılandığını raporlamıştır. Karabekmez ve arkadaşları (2018), kadın figürünün çocuk çizimlerinde temizlik yapan kişi olarak temsil edildiğini ortaya koymuşlardır.

Uluslararası bağlamda yapılan araştırmalar da bu eğilimi desteklemektedir. Bee vd. (2009), çocukların küçük yaşlardan itibaren kadın ve erkekleri belirli rollerle ilişkilendirdiklerini; kadınları ev işleri yapan, erkekleri ise çalışan bireyler olarak tanımladıklarını saptamışlardır. Powell ve Greenhaus (2010), kadın figürünün ev işi yapan birey olarak algılandığını belirtmişlerdir. Solaz ve Paile (2024) tarafından yapılan araştırmada kız çocuklarının temizlik ve yemek gibi görevlerle ilişkilendirildiği bulunmuştur. Planète ve Développement (2024), kadınların ev işleri yapan; erkeklerin ise işte çalışan bireyler olarak tanımlandığını göstermiştir. Midgette vd. (2023) da kız çocuklarının ev işleriyle, erkek çocuklarının ise iş hayatıyla özdeşleştirildiğini ortaya koymuşlardır.

Overall vd. (2023), çocukların kadınları ev işleriyle; erkekleri ise aile geçimini sağlayan bireylerle özdeşleştirdiklerini saptamışlardır. Halbeisen ve Jaffé (2022), çocukların toplumsal cinsiyet temelli sosyal kategorileştirme süreçlerinde ebeveyn tutumlarının belirleyici olduğunu ifade etmişlerdir. Sinno ve Killen (2009), çocukların babalarının ev işleri yapmasını daha az kabul edilebilir bulduklarını; annelerinin ev işi yapmasının ise doğal karşılandığını belirtmişlerdir.

Kanka vd. (2011), ebeveynlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının çocukların kalıp yargıları edinmesinde etkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Killen ve Wilkenfeld (2017), kız çocuklarının annelerini ev içi işlerle, erkek çocuklarının ise babalarını çalışmakla ilişkilendirdiğini göstermiştir. Halpern, Perry-Jenkins ve Goldberg (2016) ise ebeveynlerin çocukların toplumsal cinsiyet stereotiplerini ediniminde farklı roller üstlendiğini, bu süreçte kadınlara yönelik "temizlik yapan kişi" ve erkeklere yönelik "çalışan birey" imajlarının öne çıktığını belirtmişlerdir.

Sosyoekonomik düzeye göre annelerin rol temsillerinin tematik karşılaştırması

Araştırma kapsamında, farklı sosyoekonomik düzeylere sahip annelerin gerçekleştirdiği eylemler nitel veri analizine tabi tutulmuş ve elde edilen bulgular, tematik karşılaştırma yöntemi ile değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, alt sosyoekonomik ve orta sosyoekonomik gruplara ait katılımcıların eylemleri, oluşturulan temalar çerçevesinde karşılaştırılarak literatür desteği ile ortaya konmuştur.

Semiz, B. (2025). Türkiye’de orta ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin okul öncesin dönemdeki çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2999-3040.

DOI: 10.51460/baebd.1669950

Ev içi bakım ve hizmet rolleri bağlamında, alt gelir grubundaki çocukların çizimlerinde ev işleri ve bakım sorumlulukları büyük ölçüde kadınlara atfedilmiştir. Bu grupta ev içi emek, kadının “görünmeyen emeği” olarak kabul edilmekte ve toplumsal cinsiyet normlarıyla sıkı şekilde ilişkilendirilmektedir (Oakley, 1974; Hochschild ve Machung, 2012). Buna karşılık, orta gelir grubunda ev içi iş paylaşımı daha yaygın olmakla birlikte, erkek figür genellikle “yardımcı” pozisyonunda temsil edilmiştir (Bianchi vd., 2000; Craig ve Mullan, 2011). Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin sosyoekonomik koşullara bağlı olarak biçimlendiğini göstermektedir.

Komşuluk ve sosyal ilişkiler açısından alt gelir grubunda sosyal bağların daha güçlü olduğu ve kadın dayanışması temelinde geliştiği görülmektedir (Risman, 2004; Jamieson, 2002). Bu çocuklar, annelerini komşularla etkileşim içinde betimlerken; orta gelir grubundaki çocuklar, bireysel ilişkilere dayalı daha gevşek sosyal yapıları resmetmiştir. Bu fark, sınıfsal konumun sosyal etkileşim biçimlerini nasıl şekillendirdiğini yansıtmaktadır.

Kişisel bakım ve toplumsal sunum teması da benzer bir şekilde sınıfsal farklılıklar içermektedir. Alt gelir grubundaki anneler, çocuklar tarafından “temiz ve uygun görünümlü” olmakla ilişkilendirilmiş; bu da toplumsal kabul görme arzusunun dış görünüş üzerinden kurulduğunu düşündürmektedir (Bem, 1981; Bordo, 1993). Öte yandan, orta gelir grubunda kıyafet ve dış görünüş daha çok statü ve bireysel imajın bir yansıması olarak ele alınmakta, bu da çocukların daha sembolik bir estetik algıya sahip olduklarını göstermektedir (Wood, 2013).

Dini ve kültürel pratikler söz konusu olduğunda, alt gelir grubundaki çocuklar dini ritüellere daha fazla yer vermekte ve annelerini namaz gibi ibadetlerle ilişkilendirmektedir. Bu grup için din, kimlik aktarımı ve ailevi değerlerin bir taşıyıcısı konumundadır (Mahmood, 2005; Çarkoğlu ve Toprak, 2007). Orta gelir grubunda ise dini pratikler daha sembolik, bireysel ve özel alanla sınırlı olarak temsil edilmiştir (Kandiyoti, 1988).

Kamusal alan etkinlikleri açısından değerlendirildiğinde, alt gelir grubundaki çocukların çizimlerinde kadınların kamusal alanda daha sınırlı temsil edildiği görülmüştür. Kadınların dışarıya çıkma ya da sosyal etkinliklere katılımı, toplumsal normlar ve fiziksel erişim kısıtlarıyla şekillenmektedir (Blakemore, 2003; Fine, 2010). Buna karşın, orta gelir grubundaki çocuklar annelerini spor yapmak ve sosyal etkinliklere katılmak gibi daha aktif kamusal rollerle ilişkilendirmiştir (Ruble vd., 2006).

Günlük yaşam düzeni de sosyoekonomik farklılıklar göstermektedir. Alt gelir grubunda günlük yaşam geçim zorunlulukları doğrultusunda şekillenmekte ve bu durum çocukların çizimlerine de yansımaktadır (Evans ve English, 2002; Anderson vd., 2012). Orta gelir grubundaki ailelerde ise günlük rutinler daha planlı, yapılandırılmış ve çocuk merkezli bir şekilde kurulmaktadır (Lareau, 2003).

Medya ve dijital etkileşim teması incelendiğinde, alt gelir grubundaki çocuklar annelerini daha çok televizyon izlerken ya da çocukları oyalamak amacıyla medya kullanırken betimlemiştir (Rideout vd., 2010). Orta gelir grubundaki çocuklar ise annelerini dijital medyayı bilgi edinme, kişisel ifade ve sosyal iletişim için aktif kullanan bireyler olarak resmetmiştir (Livingstone ve Helsper, 2007;

Wartella vd., 2005). Bu bulgular, toplumsal cinsiyet rollerinin sadece kültürel değil, aynı zamanda sınıfsal olarak da biçimlendiğini ve çocukların bu sınıfsal farkları gözlemleyerek kendi toplumsal cinsiyet algılarını oluşturdıklarını göstermektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında babaların eylemlerine dair tematik çözümleme

Araştırmada çocuk çizimleri aracılığıyla elde edilen veriler doğrultusunda babalara atfedilen eylemler tematik olarak sınıflandırılmış ve bu sınıflandırma kuramsal literatürle desteklenmiştir. Babaların yer aldığı eylemler genel olarak kamusal alan, fiziksel işler, medya kullanımı ve sınırlı düzeyde ev içi etkinliklerle ilişkilendirilmiştir. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıplaşmış söylemlerin çocukların algı dünyasında da yeniden üretildiğini göstermektedir.

Ev içi bakım ve hizmet rolleri başlığı altında babalar, temizlik yapmak ve çocuklara ödev yaptırmak gibi eylemlerle temsil edilmiştir. Ancak bu roller genellikle “yardımcı” pozisyonunda konumlandırılmıştır. Bu bulgu, Oakley’nin (1974) ev içi emeğin cinsiyetlendirilmiş doğasına ilişkin tespitleriyle örtüşmektedir. Hochschild ve Machung’un (2012) ortaya koyduğu “ikinci vardiya” kavramı da bu durumu destekler niteliktedir; zira babalar ev içi sorumluluklarda annelere kıyasla daha pasif roller üstlenmektedir.

Kamusal alan etkinlikleri açısından babaların işe gitmek, market alışverişi yapmak, damacana taşımak gibi fiziksel güç gerektiren işlerde yer aldığı görülmektedir. Bu, kamusal alanın erkeklikle özdeşleştirildiği ataerkil toplumsal düzenin bir yansıması olarak değerlendirilebilir (Connell, 2002). Lareau’nun (2003) sınıf-temelli aile yapılarındaki farklılaşmaları incelediği çalışmasında da erkeklerin dışa dönük rollerle tanımlandığı görülmektedir.

Dijital ve medya etkileşimi bağlamında babalar, televizyon izlemek ve video izlemek gibi daha çok pasif medya tüketimi ile ilişkilendirilmiştir. Bu durum, erkeklerin boş zamanlarını daha bireysel ve durağan faaliyetlerle geçirdiğini ortaya koymaktadır. Gauntlett’in (2008) medya ve kimlik ilişkisine dair çalışmaları, dijital ortamların toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üretme işlevine vurgu yaparak bu bulgularla örtüşmektedir.

Beslenme ve yaşam düzeni temasında ise babaların günlük yaşamla kurdukları ilişkinin daha çok kişisel ihtiyaçlara yönelik olduğu görülmektedir. Uyumak ve yemek siparişi vermek gibi bireysel eylemlerin ön plana çıkması, erkeklerin evin düzenleyicisi değil, kullanıcısı olarak konumlandırıldığını göstermektedir (Lareau, 2003; Evans ve English, 2002).

Duygusal ve eğitsel ebeveynlik rolleri temasında, çocukların babalarını sadece geleneksel rollerle değil, aynı zamanda oyun oynamak ve kitap okumak gibi duygusal ve eğitsel etkileşimler yoluyla da tanımladığını göstermektedir. Bu tür eylemler, babalığın sadece ekonomik sağlayıcılıkla sınırlı olmadığını, çocukla nitelikli zaman geçirme ve gelişim süreçlerine aktif katılım gibi işlevleri de içerdiğini ortaya koymaktadır (Lamb, 2000; Pleck, 2010). “İlgili babalık” kavramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, bu eylemler babaların toplumsal cinsiyet rollerini dönüştürücü bir rol üstlenebileceğini göstermektedir (Dermott, 2008; Saracho, 2008).

Semiz, B. (2025). Türkiye’de orta ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin okul öncesin dönemdeki çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2999-3040.

DOI: 10.51460/baebd.1669950

Genel olarak bu bulgular, çocukların toplumsal cinsiyete dayalı roller konusundaki içselleştirilmiş algılarını yansıtmakta ve toplumsal cinsiyetin erken yaşta nasıl şekillendiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Bu bağlamda, aile içindeki rol dağılımının çocukların zihinsel temsillerine doğrudan yansıdığı ve toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen eğitimsel müdahalelerin gerekliliği açıkça ortaya çıkmaktadır.

Sosyoekonomik düzeye göre babaların rol temsillerinin tematik karşılaştırması

Ev içi bakım ve hizmet rolleri kapsamında, alt gelir grubundaki çocukların çizimlerinde kadınların ev işleri ve çocuk bakımında birincil sorumlu olarak yer aldığı; erkek katılımının ise sınırlı düzeyde kaldığı görülmektedir (Bianchi vd., 2000). Orta gelir grubunda ise daha görece bir iş bölümü dikkat çekmekte, ancak kadınların ev içi yükün büyük bir kısmını üstlendiği anlaşılmaktadır (Craig ve Mullan, 2011).

Kamusal alan etkinlikleri bağlamında, alt gelir grubundaki çizimlerde kadınların dış mekânlara katılımının sosyo-kültürel normlar ve ekonomik kısıtlarla sınırlandırıldığı gözlemlenmiştir (Kandiyoti, 1988; White, 2002). Buna karşılık, orta gelir grubundaki çocuklar annelerini daha görünür biçimde kamusal alanlarda temsil etmiş; bu temsillerde kadınların sosyal hayata katılımı belirginleşmiştir. Ancak bu temsillerde toplumsal cinsiyet normlarının etkisinin sürdüğü de dikkate alınmaktadır (Yüceşahin ve Yazgan, 2017).

Dijital ve medya etkileşimi teması kapsamında alt gelir grubundaki çocukların çizimlerinde televizyon kullanımının öne çıktığı; televizyonun özellikle çocukları oyalama aracı olarak konumlandırıldığı gözlemlenmiştir (Livingstone ve Bovill, 2001). Orta gelir grubunda ise dijital medya, çocuklar tarafından hem eğlence hem de bilgi edinme amacıyla kullanılan bir araç olarak temsil edilmiştir (Rideout vd., 2010).

Beslenme ve yaşam düzeni teması incelendiğinde, alt gelir grubunda uyku ve beslenme gibi temel yaşam pratiklerinin düzensiz olduğu ve ekonomik zorunluluklara bağlı olarak şekillenmektedir (Darmon ve Drewnowski, 2008). Orta gelir grubunda ise yapılandırılmış günlük yaşam rutinleri ve sağlıklı beslenme alışkanlıklarının daha yaygın olmaktadır (Anderson vd., 2012).

Babaların duygusal ve eğitsel ebeveynlik rolleri teması incelendiğinde, alt gelir grubunda, baba-çocuk etkileşimi sınırlı olup, oyun oynama ve kitap okuma gibi gelişimi destekleyici etkinlikler nadiren yer almaktadır (Saracho, 2008; Lareau, 2003). Bu durum, alt gelir grubunda ebeveynliğin daha çok temel bakım ve geçim sağlama odaklı olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, orta gelir grubunda babaların çocukla oyun oynama, kitap okuma gibi etkinliklerde bulunarak çocukların duygusal ve bilişsel gelişimini destekleyici bir rol üstlendikleri görülmüştür (Lamb, 2000; Pleck, 2010; Dermott, 2008). Bu da babalık rolünün, sadece ekonomik sağlayıcılıktan öteye geçerek, ilgili ve aktif bir ebeveynlik anlayışıyla yeniden tanımlandığını göstermektedir.

Bu temalar çerçevesinde değerlendirildiğinde, çocukların gözlemledikleri gündelik yaşam pratiklerini sosyoekonomik bağlamla birlikte anlamlandırdıkları ve toplumsal rolleri sınıfsal farklılıklar çerçevesinde temsil ettikleri söylenebilir.

Toplumsal cinsiyet rollerinin sosyoekonomik yansımaları

Katılımcıların ailelerine ilişkin demografik verilere göre, annelerin büyük çoğunluğu herhangi bir meslek grubunda çalışmamaktadır (%76), yalnızca %24'ü çalışmaktadır. Annelerin öğrenim düzeyine bakıldığında çoğunluğun ilkökul (%54) ve ortaokul (%36) mezunu olduğu, yalnızca %10'unun lise mezunu olduğu görülmektedir.

Babaların tamamının (%100) bir meslek grubunda çalıştığı ve büyük çoğunluğunun ortaokul mezunu olduğu (%64) tespit edilmiştir. Ailelerin gelir düzeyine göre dağılımı incelendiğinde, %68'inin alt sosyoekonomik düzeyde, %32'sinin ise orta sosyoekonomik düzeyde yer aldığı belirlenmiştir.

Çalışma grubunda annelerin çoğunlukla ev hanımı olması ve düşük öğrenim düzeyine sahip olmaları, çizimlerdeki annelerin ev içi rollere sıkıca bağlı kalarak temsil edilmesini açıklamaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin çocuklar tarafından nasıl algılandığı, doğrudan aile ortamındaki rol paylaşımıyla ilişkilidir (Connell, 2002; Gündüz Hoşgör, 2018).

Babaların tamamının çalışıyor olması ve daha yüksek oranda ortaokul/lise mezunu olmaları da baba figürünün daha dışa dönük temsil edilmesine neden olmuş olabilir. Bu durum, geleneksel aile yapısında kadının görünürlüğü ile erkeğin otoritesinin çocuk dünyasında nasıl farklılaştığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, örneklemin %68'inin alt sosyoekonomik düzeyde olması, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha geleneksel temsillerin yüksek oranlı olmasını desteklemektedir.

Araştırma bulguları, çocukların toplumsal cinsiyet rollerine dair algılarının aile ortamında şekillendiğini ve bu sürecin önemli ölçüde ailenin sosyoekonomik düzeyiyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Alt ve orta sosyoekonomik düzeye sahip ailelerden gelen çocukların çizimlerinde, toplumsal cinsiyet rollerinin geleneksel yapısının izlerine sıklıkla rastlanmıştır. Bu durum, literatürde sıklıkla vurgulanan “toplumsal cinsiyet rollerinin kültürel ve yapısal bağlamlarla iç içe biçimlendiği” yönündeki görüşlerle örtüşmektedir (Oakley, 1974; Giddens, 2000).

Alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerde, eğitime ve bireysel farkındalığa erişimin görece sınırlı olması, geleneksel kalıp yargıların daha güçlü biçimde aktarılmasına neden olabilmektedir. Bu aile yapılarında, annenin ev içi rollerle, babanın ise dış mekân sorumluluklarıyla özdeşleştirilmesi gibi belirgin rol dağılımları, çocukların zihinsel temsillerine yansımaktadır (Kağnicioğlu, 2017).

Bu bulgular, toplumsal cinsiyet rollerinin çocuklar tarafından sadece doğrudan gözlemlenen davranışlar yoluyla değil, aynı zamanda yaşanan ekonomik, kültürel ve sosyal bağlam içinde şekillendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle annenin ev içi faaliyetlerdeki görünürlüğü, çocuk çizimlerinde “bakım veren, düzen sağlayan” figür olarak öne çıkmakta; bu durum da annenin çocuk için nasıl bir toplumsal cinsiyet modeli oluşturduğunu gözler önüne sermektedir (Cunningham, 2001).

Semiz, B. (2025). Türkiye’de orta ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin okul öncesin dönemdeki çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2999-3040.

DOI: 10.51460/baebd.1669950

Dolayısıyla araştırma kapsamında yapılan resim analizleri, sosyoekonomik düzeyin, toplumsal cinsiyet algısının çocuklukta edinimi üzerinde doğrudan ve dolaylı biçimlerde etkili olduğunu göstermektedir. Bu durum, erken çocukluk döneminde toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığına yönelik yapılacak çalışmaların, yalnızca eğitim içerikleriyle değil, aynı zamanda ailelerin kültürel ve ekonomik bağlamları dikkate alınarak tasarlanması gerektiğine işaret etmektedir.

Yapılan bu çalışma ve literatür taraması kısmında ifade edilen benzer araştırmalarda görülüyor ki kadın ve erkek cinsiyeti arasında toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri söz konusudur. Kadın figürü genel olarak ev işleri ile uğraşan kişi, erkek figürü işte çalışan kişi olarak ifade edilmiştir. Günümüz uluslararası küresel hedeflerin içinde de yer alan toplumsal cinsiyet eşitliği normları dikkat edilmediği sürece cinsiyete yönelik hakların kısıtlanması söz konusu olabilir (United Nations, 2015b). Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik kalıp yargıların değişmesi bu konuda önemlidir (Tran ve Olshan, 2022).

Bu çalışmanın bulguları, 21. yüzyılda olunmasına rağmen toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki çalışmaların hâlâ yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim 2019 yılında yayımlanan Sosyal Fayda Zirvesi raporunda, küresel hedefler arasında toplumsal cinsiyet eşitliğine yer verilmiş ve bu konuda çeşitli öneriler sunulmuştur. Türkiye’de de benzer şekilde, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik eğitim politikaları geliştirilmiş ve uygulamaya konulmuştur. Örneğin, “Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi” (MEB, 2015), bu alanda atılmış önemli adımlardan biridir. Ancak mevcut araştırmalar (örn. Emeksiz ve Bay, 2022; Alabay ve Özdemir, 2020; Doğan vd., 2018; Menekşe, 2019), bu çabaların etkili ve yaygın bir dönüşüm yaratmakta yeterli olmadığını göstermektedir. Bu bulgu, çalışmanın sonucuyla da örtüşmektedir.

Toplumların sosyoekonomik yapıları da toplumsal cinsiyet algılarında belirleyici rol oynamaktadır. Araştırmalar, yüksek sosyoekonomik düzeye sahip bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliğine daha açık, eşitlikçi tutumlar geliştirdiğini; düşük sosyoekonomik düzeyde ise daha geleneksel, cinsiyetçi yaklaşımların baskın olduğunu ortaya koymaktadır (Akgül Gök ve İl, 2017). Nitekim bu çalışmada da alt ve orta sosyoekonomik düzeyde yer alan çocukların kadın ve erkeğe yönelik geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirdikleri gözlemlenmiştir. Çocukların çizimlerinde kadın figürler genellikle ev işleriyle ilişkilendirilirken, erkek figürler işe gitmek veya dış dünyada faaliyet göstermek gibi rollerle temsil edilmiştir. Bu durumun en temel nedenlerinden biri, ebeveynlerin özellikle annelerin eğitim düzeyidir. Kadınların eğitim düzeylerinin, toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalıkları üzerinde doğrudan etkisi olduğu bilinmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK, 2024b) verilerine göre, kadınların %26,3’ü ilkokul, yalnızca %19,6’sı ise yükseköğretim mezunudur.

Eğitim düzeyinin yükselmesi, bireylerin daha çağdaş ve eşitlikçi tutumlar geliştirmelerine katkı sağlamakta ve bu durum toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyici bir rol üstlenmektedir (Yılmaz, Zeyneloğlu, Kocaöz, Kısa, Taşkın ve Eroğlu, 2009). Bununla birlikte, günümüzde hâlâ 1,5 milyon kız çocuğunun eğitim dışında kalması (Güngör, 2024) ve 5 yaş grubundaki kız çocuklarında okullaşma oranının %100’e ulaşamaması (TÜİK, 2024a) toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yapısal bir sorun olarak devam ettiğini göstermektedir. Söz konusu durum yalnızca Türkiye’ye özgü değildir; küresel ölçekte

de cinsiyet eşitliği, çözüm bekleyen temel sosyal meselelerden biridir (Maya, 2013). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanamaması, toplumların ilerleme ve kalkınma süreçlerini de olumsuz etkilemektedir. Eşitliğin sağlanması hâlinde ise bireylerin cinsiyetçi olmayan, adalet temelli sosyal algılar geliştirebileceği öngörülmektedir.

Sayfa | 3034

Son olarak, çocuk çizimleri çocukların içinde yaşadığı kültürün ve toplumun izlerini taşımaktadır (Dağlıoğlu, 2014). Bu çalışmada elde edilen veriler, araştırmanın gerçekleştirildiği sosyal çevrenin ataerkil bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Ataerkil toplumlarda kadının ev işleriyle, erkeğin ise dış dünyada yer alan faaliyetlerle özdeşleştirilmesi, çocukların çizimlerine de yansımıştır (Yüce, 2024). Benzer bulgular daha önceki araştırmalarda da görülmektedir (Yağcı, 2007; Küçük Teker, 2009). Bu nedenle, ataerkil toplumsal yapılarda toplumsal cinsiyet eşitliğine dair farkındalık oluşturmaya yönelik çalışmaların daha da yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Çalışma sonucunda eğitimcilere, ailelere, medya uzmanlarına, araştırmacılara öneriler olarak;

- Ebeveynlerin çocuk yetiştirirken kadın erkek işleri ayırt etmeksizin yapılabileceğinin çocuklara rol model olunması gerektiği (evi süpüren erkek, vida işlerini kadın yapabilmesi gibi),
- Erken çocukluk eğitimi kurumlarında görev yapan öğretmenlerin sınıflarında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik davranışlarda rol model olması (mutfağa dair toplanacak oyuncakları hem kız hem erkek çocukların toplaması gibi),
- Öğretmenlere sunulan hizmet içi eğitimlerin, toplumsal cinsiyet eşitliğinde kullanılan dilin önemine dair eğitimlerin verilmesi (kızlar sadece merkezleri toplansın yerine erkekler ve kızlar da birlikte merkezleri toplansın),
- Okulda gerçekleştirilen aile katılımlarının sadece annelerin değil aynı zamanda babaların da dahil olunması adına çeşitli etkinlikler planlanması,
- Kitle iletişim araçlarında yer alan reklamların, animasyonların, çizgi filmlerin vb. toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik senaryolar yazılması,
- Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının ortadan kalkması adına ifade edici dilin, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları üzerine etkililiğini görebilmek için program yazılması ile deneysel çalışma yapılması araştırmaya dair önerileri oluşturmaktadır.

Kaynakça

- Akar, T., ve Aksoy, A. B. (2018). Çocukların anne babalarına yönelik algılarının toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 31-46.
- Akgül Gök, F., ve İl, S. (2017). Evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili algılarının aile işlevlerine yansımaları. *Journal of International Social Research*, 10(54), 523-533. <https://doi.org/10.17719/jisr.20175434616>
- Aksoy, A. B. (2015). *Aile eğitimi ve katılımı*. Hedef CS Yayıncılık.
- Alabay, E., ve Özdemir, G. (2020). 36-72 aylık çocukların mesleklere yönelik oluşturdukları toplumsal cinsiyet algıları. *Turkish Studies*, 15(1), 13-29. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.37370>.
- Anderson, D. R., Huston, A. C., Schmitt, K. L., Linebarger, D. L., and Wright, J. C. (2001). Early childhood television viewing and adolescent behavior. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 66(1), i-154. <https://doi.org/10.1111/1540-5834.00120>
- Anderson, S. E., Gooze, R. A., Lemeshow, S., and Whitaker, R. C. (2012). Quality of early maternal-child relationship and risk of adolescent obesity. *Pediatrics*, 129(1), 132-140. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-0972>
- Arıkan, R. (2004). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*. Asil Yayın Dağıtım.
- Aydilek Çiftçi, M. (2011). *Öğretmenlerin ve farklı sosyoekonomik düzeye sahip anne-babaların cinsiyet rolleri algısının 60-72 ay arası çocukların oyuncak tercihleri ve akran etkileşimleri ile ilişkisinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Aytekin, Ç., Artan, İ., Bencik Kangal, S., Çalışandemir, F., ve Özkızıllı, S. (2016). Çocukların anne-babalarına yönelik algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 168-188.
- Bağçeli Kahraman, P., ve Arabacıoğlu, B. (2018). Çocukların anne-babalarına yönelik algıları ile anne-çocuk etkileşiminin cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *Turkish Journal of Social Research/Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(3), 1-16.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda veri toplama araçları. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 18(3), 1-14.
- Bee, H. L., ve Boyd, D. R. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi* (O. Gündüz, Çev.). Kaknüs Yayınları.
- Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological review*, 88(4), 354. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.88.4.354>
- Bianchi, S. M., Milkie, M. A., Sayer, L. C., and Robinson, J. P. (2000). Is anyone doing the housework? Trends in the gender division of household labor. *Social Forces*, 79(1), 191-228. <https://doi.org/10.1093/sf/79.1.191>
- Blakemore, J. E. O. (2003a). Children's beliefs about violating gender norms: Boys shouldn't look like girls, and girls shouldn't act like boys. *Sex Roles: A Journal of Research*, 48(9-10), 411- 419. DOI: <https://doi.org/10.1023/A:1023574427720>
- Blakemore, J. E. O. (2003b). Gender and children's play. In J. L. Roopnarine (Ed.), *Play and culture studies* (Vol. 5, pp. 127-144). Praeger.
- Bordo, S. (1993). *Unbearable weight: Feminism, Western culture, and the body*. University of California Press.
- Bradley, R. H., and Corwyn, R. F. (2002). Socioeconomic status and child development. *Annual Review of Psychology*, 53, 371-399. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135233>
- Braun, V., and Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard university press.
- Bulut, Ş. (2024). Resim yapma eyleminin çocuk resimlerindeki karşılığı. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 10(1), 33-36. <https://doi.org/10.22252/ijca.1421961>.

Semiz, B. (2025). Türkiye’de orta ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin okul öncesin dönemdeki çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2999-3040.

DOI: 10.51460/baebd.1669950

- Burcu, E. (2007). *Aile kültür ilişkisi çerçevesinde türk ailesinde çocuğun cinsiyetinin önemi*. Prof. Dr. Nihat Nirun'a Armağan, N. Güngör Ergen, E. Burcu, B. Şahin, M. Kamanlioğlu (Ed.), (187-200). Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Bussey, K., and Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological Review*, 106(4), 676–713. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.106.4.676>
- Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. Routledge.
- Cherney, I. D., and London, K. (2006). Gender-linked differences in the toys, television shows, computer games, and outdoor activities of 5- to 13-year-old children. *Sex Roles*, 54(9), 717–726. <https://doi.org/10.1007/s11199-006-9037-8>
- Connell, R. W. (2002). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar* (C. Soydemir, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Connell, R. (2020). *Gender: In world perspective*. John Wiley and Sons.
- Cook, J. L., and Cook, G. (2005). Becoming who we are: The development of self, gender and morality. *Child development principles and perspectives*. 366, 422. Pearson.
- Craig, L., and Mullan, K. (2011). How mothers and fathers share childcare: A cross-national time-use comparison. *American Sociological Review*, 76(6), 834–861. <https://doi.org/10.1177/0003122411427673>
- Cunningham, M. (2001). The influence of parental attitudes and behaviors on children's attitudes towards gender and household labor in early adulthood. *Journal of Marriage and Family*, (63), 111-122. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2001.00111.x>
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (S. B. Demir, Çev.). Siyasal Kitabevi.
- Çayboyulu, İ. (2002). *2001 yılı aile raporu: aile içi ilişkiler komisyonu. 3. ailede rol ve sorumluluklar*. TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Çelik, Ö (2008). *Ataerkil sistem bağlamında toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin benimsenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Dağlıoğlu, H. (2014). A developmental analysis of 5-7 year-old children's human figure drawings. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6(2). <http://dx.doi.org/10.15345/iojes.2014.02.020>.
- Darmon, N., and Drewnowski, A. (2008). Does social class predict diet quality? *The American Journal of Clinical Nutrition*, 87(5), 1107–1117. <https://doi.org/10.1093/ajcn/87.5.1107>
- David, R. (2014a). *Çocuğunuzu resimlerinden keşfedin*. (E. Çakmak, Çev.). Kuraldışı Yayıncılık.
- David, R. (2014b). *Çocuk resimlerinin psikolojik yorumlanması* (Çev. B. Kılıç). Kaknüs Yayınları.
- Dawson, B., and Trapp, R. G. (2001). Probability and related topics for making inferences about data. *Basic and Clinical Biostatistics*. Lange medical Books/McGraw-Hill Medical Publishing Division, 5(2), 69-72.
- Demirgöz Bal, M. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 15-28.
- Dermott, E. (2008). *Intimate fatherhood: A sociological analysis*. Routledge.
- Dilek, A. (2014). 4-6 yaş çocuk öykülerindeki kadın kahramanların mesleki analizi. *Journal Of Qafqaz University*, 2(1), 94-102.
- Driscoll, A., and Nagel, N. G. (2008). *Early childhood education, birth-8*. (4th. ed.). Pearson.
- Doğan, S. A., Atış Akyol, N., ve Karaman, N. G. (2018). Beş yaş çocuklarının cinsiyet kalıp yargı düzeyleri ve evdeki cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(3), 53-65. <https://dx.doi.org/10.30855/gjes.2018.04.03.004>.
- Dökmen, Z. Y. (2019). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar*. Sistem yayıncılık.
- Eatough, V., and Smith, J. A. (2017). *Interpretative phenomenological analysis. The Sage handbook of qualitative research in psychology*. Sage Publications.

- Emeksiz, B. M., ve Bay, D. N. (2022). Okul öncesi dönem çocuklarının oyunlarında toplumsal cinsiyet algısının incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi*, 7(2), 29-61.
- ENDEKSA. (2024). *İstanbul bağcılar nüfusu, eğitim seviyesi, ses.* <https://www.endeksa.com/tr/analiz/turkiye/istanbul/bagcilar/demografi>
- Evans, G. W., and English, K. (2002). The environment of poverty: Multiple stressor exposure, psychophysiological stress, and socioemotional adjustment. *Child Development*, 73(4), 1238–1248. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00469>
- Fereday, J., and Muir-Cochrane, E. (2006). Demonstrating rigor using thematic analysis: A hybrid approach of inductive and deductive coding and theme development. *International Journal of Qualitative Methods*, 5(1), 80–92. <https://doi.org/10.1177/160940690600500107>
- Fine, C. (2010). *Delusions of gender: How our minds, society, and neurosexism create difference*. W. W. Norton and Company.
- Gauntlett, D. (2008). *Media, gender and identity: An introduction*. Routledge.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji* (H. Çelik, Çev.). Ayraç Yayınları.
- Güder, S. (2014). *Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Güder, S., ve Alabay, E. (2016). 3-6 yaş arasındaki çocukların oyuncak tercihlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 91-111.
- Güney, O. (2012). *5-6 yaş çocuklarında algılanan cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin ebeveyn beklentileri ile oyuncak tercihleri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Gündüz Hoşgör, A. (2018). Toplumsal cinsiyet rolleri ve çocukluk: Aile içindeki yeniden üretim. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(2), 85–102.
- Güngör, B. (2024, 11 Ekim). *Dünya Kız Çocukları Gününde Türkiye'deki Tablo Nasıl?* <https://www.dw.com/tr/dunyadaki-kiz-cocuklari-gununde-turkiyedeki-tablo-nasil/a-70460851>
- Halbeisen, G., and Jaffé, M. E. (2022). Construal level mindsets modulate gender categorizations in preschool children. *Acta Psychologica*, 229, 103708. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2022.103708>
- Halpern, H. D., Perry-Jenkins, M., and Goldberg, A. E. (2016). Parents' gender ideology and gendered behavior as predictors of children's gender-role attitudes: A longitudinal exploration. *Sex Roles*, 74(5-6), 275–286. <https://doi.org/10.1007/s11199-015-0555-7>
- Hart, B., and Risley, T. R. (1995). *Meaningful differences in the everyday experience of young American children*. Paul H Brookes Publishing.
- Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R. M., Berk, L. E., and Singer, D. G. (2009). *A mandate for playful learning in preschool: Presenting the evidence*. Oxford University Press.
- Hochschild, A. R., and Machung, A. (2012). *The second shift: Working families and the revolution at home*. Penguin Books.
- Jamieson, L. (2002). *Intimacy: Personal relationships in modern societies*. Polity Press.
- İmamoğlu, O. (1994). *Değişim sürecinde aile: Evlilik ilişkileri, bireysel gelişim ve demokratik değerler*. TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Kağnıcıoğlu, D. (2017, 1 Ocak). *The role of women in working life in turkey* [Bildiri Sunumu]. 9th International Conference on Sustainable Development and Planning, England. 10.2495/sdp170301
- Kalan, Ö. G. (2010). Reklamda çocuğun toplumsal cinsiyet teorisi bağlamında konumlandırılması: 'Kinder' reklam filmleri üzerine bir inceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi | Istanbul University Faculty of Communication Journal*, 1(38), 75-89.
- Kalaycıoğlu, S., ve Rittersberger-Tılıç, H. (2015). *Toplumsal cinsiyet rolleri ve Türkiye'de aile yapısı*. TODAİE Yayınları.
- Kandiyoti, D. (1988). Bargaining with patriarchy. *Gender and Society*, 2(3), 274–290. <https://doi.org/10.1177/089124388002003004>
- Semiz, B. (2025). Türkiye'de orta ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin okul öncesi dönemdeki çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2999-3040.
- DOI: 10.51460/baebd.1669950

- Kanka, M., Wagner, P., Schober, B., and Spiel, C. (2011). Gender-Stereotyped Attitudes in Kindergarten Students: A Multicausal Analysis. *The European Journal of Social and Behavioural Sciences*, 4(1), 1–15. <https://doi.org/10.15405/ejsbs.112>
- Karabekmez, S., Yıldırım, R. G., Akamca, G. Ö., Ellez, A. M., ve Üner, A. N. B. (2018). Okul öncesi dönemde mesleklere ilişkin toplumsal cinsiyet algısı. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(2), 469–512.
- Kırık, A. M. (2014). Aile ve çocuk ilişkisinde internetin yeri: nitel bir araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 337–347.
- Killen, M., and Wilkenfeld, B. (2017). Moms at work and dads at home: Children's evaluations of parental roles. *Social Development*, 26(1), 1–14. <https://doi.org/10.1111/sode.12168>
- Köseoğlu, S. A. (2023). Bir iletişim aracı olarak çocuk resmi ve özellikleri. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 137–145. <https://doi.org/10.30692/sisad.1248585>
- Küçük Teker, E. (2009). *Yöresel özelliklerin Şanlıurfa merkez okullarında okuyan (9-12 yaş) çocuk resimlerine yansımaları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Lamb, M. E. (Ed.). (2010). *The role of the father in child development (5th ed.)*. Wiley.
- Lareau, A. (2003). *Unequal childhoods: Class, race, and family life*. University of California Press.
- Livingstone, S., and Bovill, M. (2001). *Children and their changing media environment*. London: London School of Economics and Political Science.
- Livingstone, S., and Helsper, E. J. (2007). Gradations in digital inclusion: Children, young people and the digital divide. *New Media and Society*, 9(4), 671–696. <https://doi.org/10.1177/1461444807080335>
- Mahmood, S. (2005). *Politics of piety: The Islamic revival and the feminist subject*. Princeton University Press.
- Malchiodi, C.A., (2005). *Çocukların resimlerini anlamak* (T. Yurtbay, Çev.). Epsilon.
- MEB (2015). Eşit Eğitim, Eşit Toplum. <https://serdivan.meb.gov.tr/www/esit-egitim-esit-toplum/icerik/>. (Erişim Tarihi: 01.05.2025)
- Menekşe, F. N. (2019). *3-6 yaş arası okul öncesi çocukların oyuncak tercihleri ve cinsiyet kalıp yargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Midgette, A. J., LoBue, V., and Zhao, Y. (2023). US and Chinese preschoolers normalize household labor inequality. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 120(13), e2301781120. <https://doi.org/10.1073/pnas.2301781120>
- Oakley, A. (1974). *The sociology of housework*. Martin Robertson.
- Okyay, L. (2008). *6 yaş grubu çocukların aile resimlerinin sosyo-kültürel değişkenler ve davranış problemleri açısından karşılaştırılması* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Overall, N. C., Cross, E. J., Low, R. S. T., McRae, C. S., Henderson, A. M. E., and Chang, V. T. (2023). Fathers' and mothers' sexism predict less responsive parenting behavior during family interactions. *Social Psychological and Personality Science*. <https://doi.org/10.1177/19485506231200296>
- Özer, G., ve Keser, P. B. (2020). Annelerinin ev içi ve ev dışı rollerine yönelik okul öncesi çocukların görüşlerinin toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(39), 377–413. <https://doi.org/10.34234/ded.679593>
- Özgür, S., ve Şahin, C. (2018). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ebeveyn tutumları. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 85–105.
- Pailhé, A., and Solaz, A. (2024). 'I set the table every day': The contribution of 10-year-olds to domestic tasks. *Population and Societies*, 628(11), 1–4.
- Planète Enfants and Développement. (2024). *Burkina Faso: Study highlights gender stereotypes in nursery schools*. <https://planete-eeed.org/en/maternal-gender-stereotypes-burkina-faso/>
- Pleck, J. H. (2010). Paternal involvement: Revised conceptualization and theoretical linkages with child outcomes. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development (5th ed., pp. 58–93)*. Wiley.

Semiz, B. (2025). Türkiye’de orta ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin okul öncesin dönemdeki çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2999-3040.

DOI: 10.51460/baebd.1669950

- Powell, G. N., and Greenhaus, J. H. (2010). Sex, gender, and decisions at the family→ work interface. *Journal of management*, 36(4), 1011-1039. <https://doi.org/10.1177/0149206309350774>
- Rideout, V. J., Foehr, U. G., and Roberts, D. F. (2010). *Generation M2: Media in the lives of 8- to 18-year-olds*. Kaiser Family Foundation.
- Risman, B. J. (2004). Gender as a social structure: Theory wrestling with activism. *Gender and Society*, 18(4), 429–450. <https://doi.org/10.1177/0891243204265349>
- Ruble, D. N., Martin, C. L., and Berenbaum, S. A. (2006). Gender development. In N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology* (Vol. 3, pp. 858–932). Wiley.
- Saracho, O. N. (2008). Fathers: The “invisible” parents. *Early Child Development and Care*, 178(7–8), 821–836. <https://doi.org/10.1080/03004430802352272>
- Semerçi, P. U. (2013). *Farklı Pencereleer, Farklı Manzaralar: Sosyal Bilimlerde Yöntem Tartışmaları*. Hiperlink Yayınları.
- Sinno, A. M., and Killen, M. (2009). Moms at work and dads at home: Children’s evaluations of parental roles. *Sex Roles*, 60(7–8), 586–601. <https://doi.org/10.1007/s11199-008-9579-2>
- Sirin, S. R. (2005). Socioeconomic status and academic achievement: A meta-analytic review of research. *Review of Educational Research*, 75(3), 417–453. <https://doi.org/10.3102/00346543075003417>
- Sosyal fayda zirvesi. (2019). *Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Hedefler*. <http://www.sgsistanbul.org/surdurulebilir-kalkinma-hedefleri>
- Şıvgın, N. (2015). *Cinsiyet rolleri eğitim etkinliklerinin anasınıfına devam eden 60-72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- TC STB. (2022). *İstanbul’un Sosyoekonomik Analizi*. <http://www.istanbul.gov.tr/kurumlar/istanbul.gov.tr/PDF/2023/acikkapi2022/acikkapi2022.pdf>
- TÜİK. (2025). *İstatistiklerle kadın*. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Mart-2025>
- TÜİK. (2024a). *İstatistiklerle çocuk*. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2024-54197>
- TÜİK. (2024b). *İstatistiklerle kadın*. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2024-54076>
- TUSES. (2024). *Türkiye Sosyoekonomik statü endeksi*. https://tyap.net/media/TUSES_Hakk%C4%B1nda.pdf
- Tuskan, A. A. (2012). Toplumsal cinsiyet toplumda kadına biçilen roller ve çözümleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 25(99), 445- 449.
- UN Women. (2014). *HeForShe campaign*. <https://www.heforshe.org/en>
- UNESCO. (2019). *Gender Equality Action Plan 2019–2021*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000369175>
- UNICEF. (2021). *Gender equality*. <https://www.unicef.org/gender-equality>
- United Nations. (2015a). *Sustainable Development Goal 5: Achieve gender equality and empower all women and girls*. <https://sdgs.un.org/goals/goal5>
- United Nations. (2015b). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (35), 29-56.
- Wartella, E., Rideout, V., Lauricella, A. R., and Connell, S. (2014). *Parenting in the age of digital technology* [Research report]. Center on Media and Human Development, Northwestern University. <https://cmhd.northwestern.edu/>
- WEF. (2024). *Global Gender Gap Report*. <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/>
- Weisner, T. S. (2002). Ecocultural understanding of children’s developmental pathways. *Human Development*, 45(4), 275–281.
- Semiz, B. (2025). Türkiye’de orta ve alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin okul öncesin dönemdeki çocuklarının ebeveynlerine yönelik toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2999-3040.

- White, J. B. (2002). *Islamist mobilization in Turkey: A study in vernacular politics*. University of Washington Press.
- Wood, J. T. (2013). *Gendered lives: Communication, gender, and culture* (10th ed.). Cengage Learning.
- Yağcı, M. M. (2007). *Yöresel kültür farklılıklarının 7-9 yaş grubu çocuklarının resimlerine yansımaları (Ankara ve Mardin illeri örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Yavuzer, H. (2009). *Resimleriyle Çocuk: Resimleriyle Çocuğu Tanıma*. Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, D. V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L., ve Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 775-792.
- Yüce, Y., ve Alpaslan, F. S. (2024). Ataerkillik kavramı. Ö. F. Aslan ve A. Küçükali (Eds.), *Sosyal, iktisadi, beşeri ve yönetim alanları perspektifinde sorunlara bakış 3* (ss. 611-631). Efe Akademi Yayınları.
- Yüceşahin, M. M., and Yazgan, P. (2017). Cities are not gender neutral: A feminist critique of the production of urban spaces in Turkey. *Kadın/Woman 2000*, 18(1), 85–106. <https://doi.org/10.33831/jws.v18i1.264>